

Göteborgs
Stad

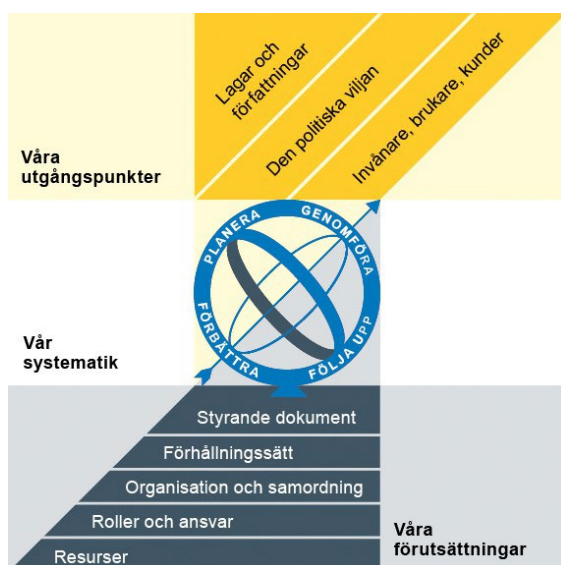
Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2025–2026

Planerande styrande dokument

Vision
Program
► Plan

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2025–2026

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Gäller för:
Berörda nämnder och
styrelser

Ärendenummer:
SLK-2024-01012

**Datum och paragraf för
beslutet:**
2025-06-18 § 385

Dokumentsort:
Plan

Giltighetstid:
2025–2026

Senast reviderad:

Dokumentansvarig:
Stadsledningskontoret
Avdelningschef
Beslutsunderlag,
utredning samt styrning

Bilagor:

Bilaga 1 – Indikationer för uppföljning av planen

Bilaga 2 – Stödjande dokument

Inledning	5
Syftet med denna plan	5
Vem omfattas av planen.....	5
Giltighetstid	5
Bakgrund	5
Koppling till andra styrande dokument.....	6
Stödjande dokument	7
Genomförande av denna plan	8
Uppföljning av denna plan	8
Planen	9
Inledning	9
Kommunens ansvar – bostadsförsörjning och socialtjänst.....	9
Hemlöshet i EU	11
Hemlöshet i Sverige	11
Nationell strategi mot hemlöshet 2022–2026.....	11
Nationell kartläggning av hemlöshet 2023.....	11
Definition av hemlöshet	13
Planens mål, fokusområden och insatser	15
Mål	15
Fokusområden.....	15
Insatser	16
Fokusområden och insatser	17
Fokusområde 1: Hemlösheten ska förebyggas	17
Insats: Förstärka avhysningsförebyggande arbete	20

Insats: Förstärka boenderådgivningen	21
Insats: Förebygga hemlöshet bland nyanlända i genomgångsbostäder	22
Fokusområde 2: Ingen ska bo eller leva på gatan	24
Insats: Förstärka uppsökande arbete.....	26
Insats: Minska långvariga och återkommande placeringar på akuta boenden.....	27
Insats: Förebygga att personer i hemlöshet sover ute under vintern	28
Insats: Skapa fler mötesplatser för personer i akut hemlöshet	29
Fokusområde 3: Bostad först ska utökas	29
Insats: Tilldela 200 lägenheter till Bostad först.....	31
Insats: Öka andelen personer i hemlöshet som får insatsen Bostad först	32
Insats: Öka tillgången till sysselsättning eller arbete.....	33
Insats: Öka kunskapen om metoden Bostad först.....	33
Fokusområde 4: Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas	34
Insats: Stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av den befintliga staden	36
Insats: Stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av nya områden.....	37
Insats: Genomföra årliga kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling	38
Insats: Säkra tillgången till bostäder för hemlösa.....	38
Bilaga 1 – Indikatorer för uppföljning av planen.....	40
Bilaga 2 – Stödjande dokument.....	41

Inledning

Syftet med denna plan

Syftet med planen är att tydliggöra mål, fokusområden och insatser för det fortsatta arbetet mot hemlöshet under planperioden. Den övergripande målsättningen är att minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet i Göteborg och på sikt att hemlösheten ska upphöra. Det sker genom flera insatser som ska motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden såsom förebyggande och uppsökande arbete, insatser mot akut hemlöshet och en satsning på metoden Bostad först.

Planen omfattar även att stärka det sociala perspektivet i samhällsplaneringen. Det kan ske genom att öka socialtjänstens medverkan och delaktighet i planeringen för bostadsförsörjningen och på så vis ge socialnämndens kunskap om levnadsförhållanden i kommunen större utrymme. Insatserna i planen bör kunna genomföras oberoende av hur bostadsmarknaden utvecklas under perioden och förutsätter inte några lagändringar.

Planen syftar också till att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan nämnder och styrelser, samt vikten av samarbete med andra aktörer, exempelvis civilsamhälle, myndigheter och privata fastighetsbolag.

Vem omfattas av planen

Denna plan gäller för socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, nämnden för funktionsstöd, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, exploateringsnämnden, stadsmiljönämnden, stadsbyggnadsnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, styrelsen för Förvaltnings AB Framtiden och styrelsen för Boplats Göteborg AB.

Giltighetstid

Denna plan gäller för perioden 2025–2026.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog den 16 april 2020 Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022¹. Den planen omfattade ett övergripande mål, fem mål, fyra fokusområden och 15 åtgärder för att minska hemlösheten. Den övergripande målsättningen var att minska antalet personer i hemlöshet med 20 procent.

Exploateringsnämndens uppföljning av Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022² visar att hemlösheten har minskat med 36 procent eller med 1 794 personer, vad gäller antalet vuxna och barn i hemlöshet. Tre av sex mål har uppnåtts och samtliga 15 åtgärder har genomförts, men att det återstår fortsatt implementering av vissa åtgärder.

¹ Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022 Dnr 1411/19

² § 109 EXF-2023-00021

Kommunstyrelsen godkände den 20 september 2023 exploateringsnämndens begäran om igångsättningsbeslut för att ta fram en ny plan mot hemlöshet utifrån tjänsteutlåtandets inriktning och med målet att hemlösheten ska upphöra, samt inriktning att barnfamiljer inte ska vräkas³.

Kommande hemlöshetsplan bör enligt kommunstyrelsens igångsättningsbeslut utgå från regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026. Strategin har fyra mål: hemlöshet ska förebyggas, ingen ska bo eller leva på gatan, metoden Bostad först bör införas nationellt och det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas. I Göteborgs Stads budget för 2023 anges att hemlösheten i Göteborg ska upphöra till och med 2028.

Kommunfullmäktige godkände den 12 oktober 2023 exploateringsnämndens uppföljning av Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022 samt att Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022 förlängs i avvaktan på att en ny plan antagits, som längst till 2024 års utgång.

Koppling till andra styrande dokument

Styrande dokument	Koppling till denna plan
Göteborgs Stads Budget	Göteborgs Stads budget är det övergripande och överordnade styrdokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser. Budgetens roll är att inom de ekonomiska ramarna och gällande lagstiftning ange kommunfullmäktiges prioriterade mål och inriktningar.
Göteborgs Stads program för bostadsförsörjning 2021–2026	Övergripande mål- och strategidokumentet för bostadsförsörjningen i Göteborg.
Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026	Målområden som aktörer i Göteborg ska samlas kring för att tillsammans bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor i staden. Hemlöshet, otrygga boendeförhållanden, trångboddhet och en segregerad boendemiljö påverkar jämlikheten, hälsan och den sociala sammanhållningen negativt.
Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026	Syftet är att förtydliga vad som förväntas av stadens nämnder och styrelser i det gemensamma arbetet för att öka tryggheten för de som lever, verkar och vistas i staden och för att minska den individuella och organiserade brottslighetens påverkan på göteborgssamhället.
Göteborgs Stad program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026	Rätten till fungerande bostad är ett utpekat målområde.
Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2024–2026	Våld i nära relation kan vara en orsak till hemlöshet.

³ Dnr 0497/23

Göteborgs Stads plan för jämställdhet 2019–2024	Planen är en del av och ett stöd i stadens arbete med mänskliga rättigheter, jämlikhet, folkhälsa och trygghetsfrågor. Ett utvecklingsområde fokuserar på individ- och familjeomsorgen/funktionshinders och äldreomsorgens handläggning av beslut om individuellt behovsprövade insatser enligt de regelverk som gäller inom ekonomiskt bistånd, insatser mot hemlöshet, stöd till våldsoffer, social barn- och ungdomsvård, missbruks- och beroendevård, insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.
Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2024	Syftet är att öka den kommungemensamma styrningen av barnrättsperspektivet samt att öka kompetensen och ambitionsnivån om barnrätt i staden. Kopplingen till hemlöshet handlar bland annat om socialt och ekonomiskt stöd, stöd till sysselsättning, boende och mot missbruk. Trångboddhet kan medföra ökad risk för våldsutsatthet, sämre hälsa och sämre skolresultat.
Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med att förebygga avhysningar	Syftet med riktlinjen är att förhindra avhysning av personer som bor i en bostad för vilken de har förstahandskontrakt.
Göteborgs Stads riktlinje för bistånd till boende	Syftet är att utgöra riktlinjer för handläggare i arbetet med en rättssäker och likvärdig utredning och behovsbedömning samt bidra till att beslut som fattas av olika handläggare och inom olika nämnder blir så enhetliga som möjligt, när förutsättningarna är lika.
Göteborgs Stads riktlinje för individuellt ekonomiskt stöd	Göteborgs Stads inriktning gällande ekonomiskt bistånd preciseras i denna riktlinje. Målgruppen är personer/hushåll som enligt socialtjänstlagen: "...inte kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt". De har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

Stödjande dokument

Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 ligger till grund för Göteborgs Stads plan mot hemlöshet. I Göteborgs Stad finns ett antal dokument som går i linje med och stödjer det arbete som behandlas i planen. Även nationella myndigheter har tagit fram råd och rekommendationer kring hur kommunens verksamheter kan arbeta med olika frågor kopplade till hemlöshet.

En förteckning över ett urval av stödjande dokument inom området finns i bilaga 2. Förteckningen innehåller också rapporter som varit ett underlag vid framtagandet av planen. Under planens genomförande kan det komma att skapas ytterligare stadengemensamma stödjande dokument. Ett sådant är kommunens nya riktlinjer för bostadsförsörjning.

Genomförande av denna plan

Planen anger en tydlig ansvarsfördelning mellan nämnder och styrelser och understryker vikten av en nära samverkan med idéburna organisationer, statliga myndigheter och fastighetsägare. I insatser med fler utsedda ansvariga förvaltningar ska en huvudansvarig utses. Planen bör även förankras hos målgruppen som befinner sig i hemlöshet och brukarinflytande bör beaktas i arbetet med insatserna för att få ett brukarperspektiv på dessa.

Exploateringsnämnden har ett samordningsansvar för genomförandet av denna plan. Det innebär att vara ett stöd för ansvariga organisationer i genomförandet av insatserna och vid uppföljningen av planen. Exploateringsnämnden kartlägger årligen hemlöshetens omfattning och utveckling tillsammans med berörda nämnder.

Berörda nämnder och styrelser ansvarar för att i sina verksamhetsplaner omsätta den antagna planen mot hemlöshet utifrån verksamhetens förutsättningar. Utgångspunkten är att genomförandet ska präglas av perspektivmedvetenhet utifrån bland annat kön, ålder, funktionsnedsättning och HBTQI. I uppföljningen av planen ska berörda nämnder och styrelser redogöra för resultaten och effekterna samt vilka fokusområden och insatser som bidragit till måluppfyllelse.

Uppföljning av denna plan

Stadens insatser för personer i hemlöshet följs upp i samband med ordinarie budget- och uppföljningsprocess. Hemlöshetsplanens mål, fokusområden och insatser följs upp i en särskild rapport i Stratsys. Exploateringsnämnden följer upp hemlöshetsplanen årligen och utvärderar planen i sin helhet efter planperiodens slut. Uppföljning av planen utgår från 2024.

De uppföljningssystem som finns i staden ska användas för att mäta antalet personer i hemlöshet, till exempel BoInvent och Treserva. Staden ska även i framtida kartläggningar använda sig av Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Planen

Inledning

Hemlöshetsplanen omfattar fem mål, fyra fokusområden och 15 insatser för att minska hemlösheten under perioden 2025–2026. Planen fokuserar särskilt på att förebygga hemlöshet, att ingen ska bo eller leva på gatan, utökning av modellen Bostad först och att stärka det sociala perspektivet i samhällsplaneringen.

Hemlöshetsplanen ska bidra till jämställdhet och likvärdiga förhållanden. Olika grupper av kvinnor och män som befinner sig i hemlöshet kan ha olika förutsättningar utifrån ålder, sexualitet, etnicitet, funktionsvariation och socioekonomi. En del i detta arbete är att stärka både den fysiska tillgängligheten i olika boendelösningar och att stärka tillgängligheten i form av bättre kompetens för att kunna möta målgruppernas behov.

I det fortsatta arbetet med planen är det en prioriterad fråga att kvinnor som befinner sig i hemlöshet möts av insatser som bygger på kunskap och förståelse om hur de drabbas av konsekvenser av hemlöshet. Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska särskilt uppmärksammas.

Den strukturella hemlösheten förklaras främst av situationen på bostadsmarknaden och att bostadsbyggandet inte hållit jämna steg med befolkningsutvecklingen. Samtidigt är strukturell hemlöshet inte en social situation som är enkel att avgränsa eftersom individuella problem växer fram utifrån såväl små som stora samhällsfaktorer.

Hushåll med sämre ekonomiska förutsättningar samt bristande förankring och kontaktnät hamnar ofta i olika tillfälliga boendelösningar, inte sällan i trångbodda miljöer.

Avsaknad av en egen bostad är också en försvårande omständighet för nyanländas möjlighet till integration. Bostadsbristen gör det därmed svårare för kommunen att nå målen i arbetet för en mer jämlik stad.

Lösningen på den strukturella delen av hemlösheten står inte att finna inom socialtjänsten. I stället behöver lösningarna ta sin utgångspunkt i den generella bostadsförsörjningen. Dock kan en aktiv medverkan i bostadsplaneringen från socialtjänstens sida vara en viktig insats för att motverka strukturell hemlöshet på lång sikt.

Kommunens ansvar – bostadsförsörjning och socialtjänst

Hemlöshet är en samhällsutmaning och ett mångfacetterat problem som kan leda till långvarig social utestängning och personligt lidande. Därför behöver också åtgärderna för att förebygga och motverka hemlösheten vara mångfacetterade.

Hemlöshet berör allt från personer som sover i offentliga utrymmen eller utomhus till hushåll som bor i vanliga lägenheter med kommunala kontrakt med möjlighet till överlåtelse av hyreskontraktet. Personer som befinner sig i hemlöshet kan ha omfattande social problematik i form av skadligt bruk och/eller psykisk ohälsa men det finns också

barnfamiljer utan eget boende som saknar social problematik. Orsakerna till hemlöshet är både strukturella och individuella.

Kommunens ansvar i hemlöshetsfrågan befinner sig i skärningspunkten mellan bostadsförsörjning och socialtjänst. Kommunen har ett ansvar att planera för en bostadsförsörjning för alla kommuninvånare samtidigt som socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Det behövs både individuella insatser utifrån socialtjänstlagen och strukturella insatser inom den generella bostadsförsörjningen för att möta hemlösa personers bostadsbehov. Arbetet med att bekämpa hemlöshet är därmed både en bostadspolitisk och en socialpolitisk fråga men berör även andra områden som integration, arbetsmarknad samt hälso- och sjukvård.

Bestämmelserna kring kommunens roll i att tillgodose bostadsbehoven finns i lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar⁴. Varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen och syftet med planeringen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Det handlar dels om att öka byggtakten generellt och att utveckla bostadsförsörjningen för att fler hushåll med lägre inkomst ska få tillgång till en bostad.

Enligt socialtjänstlagen⁵ har kommunen det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt kan ha rätt till bistånd av socialnämnden⁶. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och stödet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Kommunens ansvar kan handla om att bistå med olika former av akuta och mer långsiktiga boendelösningar utifrån individuella behov och efter biståndsbedömning.

Under planperioden kommer en ny socialtjänstlag att börja gälla⁷. I den nya socialtjänstlagen anges att socialtjänsten ska ha ett förebyggandeperspektiv och tillgänglighetsbegreppet ges en generell betydelse för socialtjänstens verksamhet. Kommunens ansvar för att planera insatser inom socialtjänsten vidgas till att avse alla enskilda och att då särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser. Plan och bygglagen kompletteras med de sociala aspekterna i planläggningen och det regleras att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön.

Rätten till bostad är stadgad såväl i FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna som i svensk grundlag. I regeringsformen 1 kap. 2 § första stycket, anges följande: *Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.* Förenta nationernas konvention för barnets rättigheter lyfter i artikel 27 barnets rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, moraliska och sociala utveckling där rätt till bostad utgör en väsentlig grund. I det som kallas för bostadsledd strategi ska rätten till bostad vara vägledande i hemlöshetsarbetet. Bostad först utgör en viktig del i den strategin.

⁴ Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383)

⁵ 2 kapitlet 1 § Socialtjänstlagen (2001:453)

⁶ 4 kapitlet 1 § Socialtjänstlagen (2001:453)

⁷ Slutbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst SOU 2020:47

Hemlöshet i EU

Avskaffa hemlösheten till 2030

Vid en högnivåkonferens i Lissabon anordnad av det portugisiska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd den 21 juni 2021, undertecknades Lissabonförklaringen om den europeiska plattformen för bekämpning av hemlöshet (EPOCH). EU:s medlemsstater förbinder sig att arbeta målmedvetet för att avskaffa hemlösheten till 2030.

Ett program för plattformsarbetet godkändes sedan vid en högnivåkonferens som anordnades av det franska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd den 28 februari 2022. Sverige har tillsammans med alla medlemsstater i EU åtagit sig att arbeta enligt detta program där nedanstående mål ingår.

- ingen ska sova ute på grund av brist på tillgängliga, säkra och lämpliga akutboenden,
- ingen ska bo i akutboende eller övergångsboende längre än vad som krävs för en övergång till en permanent bostadslösning,
- ingen ska skrivas ut från någon institution (till exempel fängelse, sjukhus, vårdinrättning) utan erbjudande om lämplig bostad,
- vräkningar bör förhindras när så är möjligt och ingen ska vräkas utan bistånd till lämplig bostadslösning vid behov,
- ingen ska diskrimineras på grund av sin hemlöshetssituation.

Hemlösheten skiljer sig åt mellan länderna inom EU men något som är gemensamt är bristen på bostäder med en rimlig hyresnivå. Det saknas en gemensam definition av hemlöshet mellan medlemsländerna i EU och mätningar görs på olika sätt och med olika periodicitet.

Hemlöshet i Sverige

Nationell strategi mot hemlöshet 2022–2026

I strategin⁸ tydliggör regeringen för hur den vill rikta de insatser som ska minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet. Strategin presenterar också regeringens insatser i arbetet med att förebygga att människor blir hemlösa. Det sker genom flera åtgärder som ska motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden såsom förebyggande och uppsökande arbete, åtgärder mot akut hemlöshet och en satsning på metoden Bostad först. Strategin omfattar även att stärka det sociala perspektivet i samhällsplaneringen.

Nationell kartläggning av hemlöshet 2023

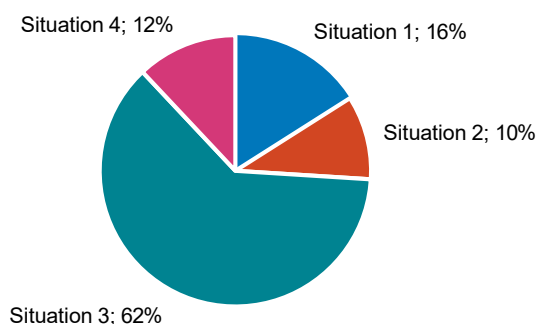
Socialstyrelsen har kartlagt hemlösheten i Sverige vart sjätte år sedan 1993 och den senaste kartläggningen genomfördes 2023. Resultaten visar en minskning av hemlösheten jämfört med den föregående kartläggningen 2017. Under kartläggningsperioden befann

⁸ Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026

sig över 27 380 personer i någon form av hemlöshet i Sverige och utöver dessa visar kartläggningen att minst 9 400 barn är berörda av hemlöshet. Nästan 4 100 av dessa barn bodde med sin eller sina föräldrar i en långsiktig boendelösning med biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen. Av de drygt 5 300 barnen med en förälder som var i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan bodde drygt 1 800 barn med sin förälder, heltid eller växelvis. Flest barn vistades under mätveckan på skyddade boenden och akutboenden med sin förälder. För Göteborgs del handlade det om cirka 780 barn som bor helt eller växelvis tillsammans med förälder som befinner sig i hemlöshet utifrån definitionen. Majoriteten av dessa barn bor i lägenheter inom projekt barnfamilj med kortidsavtal och i lägenheter med kommunala kontrakt.

Resultaten tyder på att socialtjänsten i större uträckning arbetar med personer med mer omfattande sociala problem som är i hemlöshet och i mindre uträckning med personer som är hemlösa av strukturella orsaker. Samtidigt är det tydligt att det fortfarande finns många vuxna och barn som lever utanför den ordinarie bostadsmarknaden och har svårt att få tillgång till en bostad på egen hand. Socialstyrelsen konstaterar i rapporten att socialtjänsten inte själva kan lösa hemlösheten i landet, det behövs också ett långsiktigt arbete som drivs på flera nivåer och politikområden.

Figur 1-Fördelning av 27 383 personer i de olika hemlöshetssituationerna 1, 2, 3 och 4 under 2023

Källa: Socialstyrelsens kartläggning av hemlöshet 2023

Malmö och Göteborg står för stor del av förändringen

Städerna Malmö och Göteborg står tillsammans för 2 079 färre inrapporterade vuxna personer i hemlöshet 2023, jämfört med 2017. Det är främst två hemlöshetssituationer som skiljer sig från 2017. Dels är det färre personer som uppges bo i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen (situation 3), dels är det färre inrapporterade personer som befinner sig i akut hemlöshet (situation 1).

Tabell 1- Vuxna personer i hemlöshet i Göteborg utifrån hemlöshetssituation 1–4

Vistelse-kommun	Hemlöshets-situation 1	Hemlöshets-situation 2	Hemlöshets-situation 3	Hemlöshets-situation 4	Totalt antal hemlösa
Göteborg	475	366	1 500	231	2 581

Källa: Kartläggning av hemlösheten 2023, www.socialstyrelsen.se, februari 2024.

Enligt uppföljningen av Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022⁹ beror minskningen av personer i hemlöshet på flera faktorer. Bland annat har satsningar gjorts

⁹ Kommunfullmäktige, 2023-10-12, handling 2023, nr 174, ärendenr SLK-2023-00497.

på att tillhandahålla lägenheter till Bostad först och till barnfamiljer som stod utanför bostadsmarknaden. Dessutom har boenderådgivning utökats för personer i hemlöshet, särskilt för de i strukturell hemlöshet som har beviljats nödbistånd till boende av socialtjänsten. Nödbiståndsrutinen infördes 2019. Utöver detta bedöms ökat bostadsbyggande och minskat mottagande av nyanlända ha påverkat nedgången i hemlöshet.

Resultaten pekar också på att:

- fortsatta insatser behövs för att förebygga att personer hamnar i hemlöshet
- Bostad först och andra individanpassade tillsvidareboenden behöver bli fler, framför allt i de större städerna och kommunerna
- akuta lösningar ska vara just tillfälliga och mer behöver göras för att de inte ska bli återkommande
- personer hamnar i hemlöshet efter placeringar och anstaltsvistelser
- personer i hemlöshet även behöver insatser från bland annat hälso- och sjukvården
- långsiktiga boendelösningar i större utsträckning behöver bli permanenta

Läs mer om 2023 års kartläggning: [Stöd för att motverka hemlöshet - Socialstyrelsen](#).

Definition av hemlöshet

Socialstyrelsens definition av hemlöshet omfattar fyra situationer som personer kan befinna sig i under en kortare eller längre tid. Definitionen är bred och rymmer en stor spännvidd av målgrupper, från personer som bor i offentliga utrymmen eller utomhus till hushåll som bor i vanliga lägenheter med kommunala kontrakt där möjlighet finns till överlåtelse av hyreskontraktet. Göteborgs Stad utgår sedan 2015 från Socialstyrelsens definition av hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

Situation 1 – Akut hemlöshet

Personen är hänvisad till härbärgen, akutboende, jourboende, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller liknande.

Situation 2 – Institutionsvistelse och liknande – flytt inom 3 månader utan bostad

Personer som bor i socialt boende med stöd kortsiktigt/boendekollektiv som drivs av socialtjänst, vårdas eller behandlas på SiS-institution, i hem för vård och boende (HVB) eller i familjehem, får heldygnsvård inom hälso- och sjukvården (inkl. vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, LRV och enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT) eller är intagen inom Kriminalvården (anstalt eller häkte). Personen ska frigges/flytta inom 3 månader efter mätveckan, men utan egen bostad ordnad inför flytten/utskrivningen.

Situation 3 – Långsiktiga boendelösningar – boenden ordnade av socialtjänsten

Personer som bor i långsiktiga boendelösningar, med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL. Det gäller personer som bor i långsiktigt socialt boende med stöd, kommunalt kontrakt (inkl. Bostad först, F100) eller motsvarande. Det är boendelösningar med någon form av hyresavtal/ kontrakt (ofta andrahandskontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler - med begränsad besittningsrätt.

Situation 4: Eget ordnat kortsiktigt boende

Personen har sökt bistånd för sin boendesituation och bor tillfälligt/kontraktslöst hos kompisar, bekanta, familj eller släktingar eller har ett tillfälligt inneboende- eller andrahandskontrakt hos släkt, vänner eller andra privatpersoner (max tre månader efter mätperioden).

Målgrupper som inte ingår i definitionen

- Barn och unga under 18 år som är placerade utanför hemmet enligt Socialtjänstlagen (SoL) eller Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).
- Personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).
- Utrikes födda personer som saknar uppehållstillstånd.
- Ensamkommande flyktingbarn som är placerade genom socialtjänsten.
- Personer som kommit från övriga Europa och som vistas i kommunen, men saknar förankring här.
- Personer som bor i särskilda boenden/bostad med särskild service (exempelvis särskilda boenden för äldre personer med missbruksproblematik).
- Nyanlända som har anvisats till Göteborg enligt bosättningslagen och som bor i en bostad ordnad genom kommunen.

Dessa målgrupper ingår inte i definitionen för hemlöshet och därmed omfattas de inte av denna plan. Det pågår dock arbete riktat mot målgrupperna inom Göteborgs Stad och i samverkan med idéburna organisationer.

Planens mål, fokusområden och insatser

Planen omfattar fem mål, fyra fokusområden, och 15 insatser för att antalet personer som befinner sig i hemlöshet ska minska under perioden 2025–2026.

Mål

1. Antalet personer i hemlöshet ska minska
2. Antalet barnfamiljer som lever i hemlöshet ska minska
3. Antalet personer som blir avhysta från sin bostad ska minska. Särskilt prioriterat är att inga barnfamiljer ska avhysas.
4. Antalet personer i akut hemlöshet ska minska. Särskilt prioriterat är att minska antalet barn i akut hemlöshet.
5. Antalet hushåll i hemlöshet och där det förekommer omfattande social problematik i form av missbruk och/eller psykisk ohälsa ska minska.

Fokusområden

Fokusområdena har tagits fram med utgångspunkt i regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026: hemlöshet ska förebyggas, ingen ska bo eller leva på gatan, Bostad först ska utökas och det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas.

Fokusområde 1 – Hemlösheten ska förebyggas

Fokusområde 1, bidrar till att uppfylla samtliga mål. Detta fokusområde omfattar åtgärder som syftar till att förhindra att fler personer hamnar i hemlöshet. Det förebyggande arbetet riktar sig till individer som riskerar att bli hemlösa och som behöver olika former av stöd och insatser för att öka deras möjligheter att få eller behålla ett boende.

Fokusområde 2: Ingen ska bo eller leva på gatan

Fokusområde 2, som svarar mot mål 1, 2, 4 och 5, syftar till att ingen ska behöva bo eller leva på gatan. Insatserna inom detta område fokuserar på att stärka det uppsökande arbetet och minska långvariga och återkommande placeringar i akuta boendelösningar. Det finns också insatser för att skapa fler mötesplatser och förebyggande åtgärder för att säkerställa att ingen behöver sova ute under vintern.

Fokusområde 3: Bostad först ska utökas

Fokusområde 3, som svarar mot mål 1, 4 och 5, syftar till att utöka antalet lägenheter till målgruppen inom Bostad först. Förutom en ökad tilldelning av lägenheter behöver andelen personer i hemlöshet som erbjuds insatsen öka. Målgruppen behöver ökad tillgång till sysselsättning eller arbete, likväl som övriga personer som befinner sig i hemlöshet.

Fokusområde 4: Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas

Fokusområde 4, som svarar mot mål 1, 2, 4 och 5, innefattar insatser som syftar till att staden ska säkra tillgången till bostäder för hemlösa. En grund för detta är stadens årliga kartläggningar om bostadsbehovet för personer som befinner sig i hemlöshet. Därutöver

ska socialnämnderna medverka i samhällsplaneringen för att påverka utformningen av bostadsområden och skapa en god samhällsmiljö för utsatta grupper.

Insatser

I planen anges vilka insatser som ska genomföras för att förverkliga planens mål. Det finns också en ansvarsfördelning för varje insats. De ansvariga organisationerna processleder och samordnar insatserna tillsammans med medverkande parter som bidrar utifrån respektive roller och ansvar.

Fokusområde 1: Hemlösheten ska förebyggas	
Insatser	Ansvariga
Förstärka avhysningsförebyggande arbete	Socialnämnd Centrum, Hisingen, Nordost, Sydväst
Förstärka boenderådgivningen	Socialnämnd Centrum, Hisingen Nordost, Sydväst, Boplats
Förebygga hemlöshet bland nyanlända i genomgångsbostäder	Exploateringsnämnden
Fokusområde 2: Ingen ska bo eller leva på gatan	
Insatser	Ansvariga
Förstärka uppsökande arbete	Socialnämnd Centrum, Hisingen Nordost, Sydväst
Minska långvariga och återkommande placeringar på akuta boenden	Socialnämnd Centrum, Hisingen Nordost, Sydväst, Nämnden för funktionsstöd
Förebygga att personer i hemlöshet sover ute under vintern	Socialnämnd Sydväst
Skapa fler mötesplatser för personer i akut hemlöshet	Socialnämnd Sydväst
Fokusområde 3: Bostad först ska utökas	
Insatser	Ansvariga
Tilldela 200 lägenheter till bostad först	Exploateringsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden
Öka andelen personer i hemlöshet som får insatsen bostad först	Socialnämnd Centrum, Hisingen Nordost, Sydväst
Öka tillgången till sysselsättning eller arbete	Socialnämnd Sydväst, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning
Öka kunskapen om metoden bostad först	Socialnämnd Centrum, Hisingen Nordost, Sydväst
Fokusområde 4: Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas	
Insatser	Ansvariga
Stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av den befintliga staden	Stadsmiljönämnden, socialnämnd Centrum, Hisingen Nordost, Sydväst
Stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av nya områden	Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden
Genomföra årliga kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling	Exploateringsnämnden
Säkra tillgången till bostäder för hemlösa	Exploateringsnämnden

Fokusområden och insatser

Planens fokusområden syftar till att ge vägledning kring vilken typ av utvecklingsinsats som behöver prioriteras. Respektive fokusområde har i olika stor utsträckning en direkt inverkan på ett eller flera av planens mål.

Fokusområde 1: Hemlösheten ska förebyggas

För att antalet personer som befinner sig i hemlöshet ska bli färre är ett viktigt fokusområde att fortsatt arbeta förebyggande med insatser som motverkar att personer hamnar i en hemlöshetssituation. De individuella orsakerna bakom att någon befinner sig i hemlöshet ser olika ut. Det kan handla om arbetslöshet, att inte bli godkänd som hyresgäst, skadligt bruk och beroende av alkohol och/eller droger eller psykisk ohälsa.

För de personer som har svårt att komma in på bostadsmarknaden kan boenderådgivning vara en positiv insats genom att erbjuda kunskap, verktyg och metoder som stöd för bostadssökning.

För många kvinnor i hemlöshet är våld i en nära relation orsaken till situationen¹⁰. För att förebygga den akuta hemlösheten för denna grupp är långsiktiga boendelösningar nödvändiga. Det kan till exempel vara långsiktigt socialt boende med stöd, kommunalt kontrakt eller internbyte. Det behövs också ofta individuella handlingsplaner, personlarm, boendeplicering som inte är på markplan samt strategier kring var i staden man erbjuder lägenheter.

För personer som saknar bostad vid utskrivning från sjukhus, villkorlig frigivning efter avtjänat fängelsestraff eller avslutad vistelse på behandlingshem¹¹ är det viktigt att den enskilde får tillgång till insatser som minskar risken för återfall i skadligt bruk, psykisk ohälsa och/eller kriminalitet samt ger goda förutsättningar för att återintegreras i samhället.

Det finns en gemensam riktlinje för in- och utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i Västra Götaland¹². Vid behov av samordnade insatser efter utskrivning, och om personen samtycker till det, ska en samordnad individuell plan (SIP) upprättas där det framgår vilken aktör som ansvarar för vilka insatser.

Den gemensamma riktlinjen för samverkan mellan kommun och kriminalvård vid utredningar om kontraktsvård och placeringar för vårdvister¹³ är styrande för hur socialtjänsten och kriminalvården ska samverka vid vårdvistelse och kontraktsvård. En gemensam plan upprättas tillsammans med den enskilde. Socialtjänsten är ansvarig för fortsatt samordning och för att uppföljning sker av planen utifrån personens behov. Sjukvården kan vara en viktig part i planering av den fortsatta vården. I de fall sjukvården deltar gäller rutiner för samordnad individuell plan (SIP). Det finns ingen särskild förtur

¹⁰ Förebygga och motverka hemlöshet, Socialstyrelsens rapport 2021

¹¹ Situation 2 enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet

¹² Läns gemensam riktlinje om in- och utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i Västra Götaland.

¹³ Riktlinje för kontraktsvård, samverkan mellan kommun och kriminalvård vid utredningar om kontraktsvård och placeringar för vårdvistelse.

till lägenhet för personer som skrivs ut från institution men de kan få lägenhet med kommunalt kontrakt via samarbetsavtalet på samma villkor som andra förtursgrupper.

Att inte bli godkänd som hyresgäst kan bero på att hyresvärden anser att inkomsten är för låg eller att alla inkomster inte godkänns, såsom försörjningsstöd eller etableringsersättning. Även hyresskulder eller betalningsanmärkningar är vanliga skäl till att nekas hyreskontrakt. Avhysningar leder ofta till akut hemlöshet och långvarig utestängning från bostadsmarknaden¹⁴. Antalet avhysningar har ökat de senaste åren och trots mål om att prioritera det avhysningsförebyggande arbetet riktat mot barnfamiljer så berörs fortfarande barn av avhysningar i Göteborg.

Insatser för att förebygga och förhindra avhysningar är ett effektivt sätt att motverka att fler personer hamnar i osäkra boendeförhållanden eller hemlöshet. Den vanligaste orsaken till att en hyresrätt anses vara förverkad är att hyresgästen inte har betalt sin hyra i tid, att hyresgästen stör de som bor i omgivningen eller att hyresgästen har hyrt ut sin lägenhet otillåtet i andra hand¹⁵.

Nya regler i hyreslagen, som trädde i kraft 1 juli 2024, gör det lättare att säga upp hyreskontrakt vid störningar eller otillåten andrahandsuthyrning.¹⁶ En hyresrätt kan nu i fler fall förverkas utan att föregås av underrättelse till socialnämnd. Sannolikt kommer antalet avhysningar, som syftar till att motverka olika former av kriminalitet, att öka som en konsekvens av den nya lagskärpningen.

I den nationella hemlöshetsstrategin bedömer regeringen att det avhysningsförebyggande arbetet behöver stärkas och att socialtjänsten har en viktig och självklar roll när det gäller insatser för att förebygga avhysningar. Att socialtjänsten samverkar med hyresvärdar är en framgångsfaktor för att förebygga avhysningar. För att kunna arbeta aktivt med att förebygga och förhindra avhysningar är det viktigt att socialtjänstens medarbetare har kunskap om hur avhysningsprocessen går till, vilka tidsfrister som gäller och om möjligheterna att agera. Även personal från bostadsföretag och andra berörda aktörer behöver ha relevant kunskap om detta samt om aktörernas olika roller och befogenheter. Socialstyrelsen har under 2022 uppdaterat sitt stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar.¹⁷

I Göteborg har flera nämnder och styrelser ett ansvar att arbeta förebyggande för att motverka att hushåll blir avhysta och att säkerställa en fungerande samverkan internt och externt. Berörda nämnder och styrelser är socialnämnderna, nämnden för funktionsstöd, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, exploateringsnämnden, samtliga styrelser inom koncernen Förvaltnings AB Framtiden samt nämnden för demokrati och medborgarservice.¹⁸

Socialförvaltningarna, med ansvar för individ- och familjeomsorg (IFO), tillsammans med förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen bedriver genom sina verksamheter ett viktigt arbete gemensamt för att förebygga

¹⁴ Flyghed; J Nilsson A Tryggare kan ingen vara? Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser. I, Ds 2004:41 *Ekonomiskt utsatta barn*.

¹⁵ Stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar, Socialstyrelsen 2022

¹⁶ Jordabalken kapitel 12 §25

¹⁷ Stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar, Socialstyrelsen, 2022

¹⁸ Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med att förebygga avhysningar

avhysningar. Några exempel på sådana är boendestöd och ett samlarteam¹⁹ inom förvaltningen för funktionsstöd samt hälsofrämjande och förebyggande inom äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Även andra förvaltningar har insatser som indirekt kan verka avhysningsförebyggande så som budget- och skuldrådgivningen inom förvaltningen för demokrati och medborgarservice.

Socialförvaltningarna (IFO) tar emot underrättelser om uppsägning/anmodan om rättelse och har huvudansvar för det uppsökande och motiverande arbetet samt en nyckelroll i att säkerställa att alla nödvändiga samarbetsparter mobiliseras. Dessa samarbetsparter finns både internt och externt i form av hyresvärdar och Kronofogdemyndigheten med flera.

I Göteborg har det tidigare funnits ett mobilt fältteam som var en del av ACT Göteborg²⁰. Teamet användes bland annat i uppsökande arbete för att förebygga avhysningar när det handlade om personer med psykisk ohälsa. Mobila fältteamet är nedlagt sedan 2023. Behovet av samverkan med sjukvården i det avhysningsförebyggande arbetet kvarstår dock och nya kontaktvägar behöver etableras från socialtjänstens sida.

Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete med att motverka hemlöshet. Länsstyrelserna kan fungera som ett stöd på regional nivå och hjälpa kommuner att arbeta förebyggande mot avhysningar. De ska bistå kommunerna genom att stödja kunskaps- och metodutveckling samt främja erfarenhetsutbyte om effektiva metoder och goda exempel i arbetet med att motverka hemlöshet²¹.

Sedan tidigare finns metodstödet Hemma²², vilket är resultatet av ett samverkansarbete mellan Kronofogdemyndigheten och länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län. Metodstödet har huvudsyftet att fler ska kunna bo kvar i sina hem. I metodstödet finns kunskap, inspiration och verktyg för att starta eller vidareutveckla lokal samverkan för att färre personer ska avhysas. I flera kommuner i landet samverkar socialtjänsten med lokala hyresvärdar för att nå hyresgäster redan innan meddelande om uppsägning kommer in till socialtjänsten. Ett sådant arbete förutsätter en regelbunden kommunikation mellan de olika aktörerna.

Enligt Kronofogdens statistik på riksnivå ökade antalet avhysningar 2023 med tio procent jämfört med föregående år. Under 2023 genomförde Kronofogden 2 768 avhysningar. Totalt 674 barn fick vara med om att deras familj, eller en av deras föräldrar, avhystes från sin bostad under året. Av de ansökningar om avhysning som kom in under 2023, återkallades cirka 60 procent.

Tabell 2 - Antal hushåll som blir avhysta i Göteborg 2021–2023

Indikatorer	2021	2022	2023
Antal hushåll som blir avhysta från sin bostad	170	195	210
- varav antal barnfamiljer	12	12	11
- antal barn berörda av avhysning	22	19	23

¹⁹ Samlarteamet är ett specialiserat boendestöd som särskilt arbetar med personer med samlarproblematik.

²⁰ ACT Göteborg är en samverkansmottagning mellan Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen, Psykiatri psykoskliniken

²¹ Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026

²² [Hemma - Ett metodstöd för vräkningsförebyggande arbete | Länsstyrelsen Västerbotten \(lansstyrelsen.se\)](https://hemma.lansstyrelsen.se)

Källa: Kronofogden

Kronofogdens statistik över avhysningar i Göteborg visar att antalet har ökat succesivt de senaste åren. Antalet avhysta barnfamiljer har minskat till elva familjer men antalet barn som är berörda av avhysning har ökat till 23 barn 2023. Av dessa barn var 18 permanentboende, ett växelvis boende och fyra umgängesbarn.

I Kronofogdens statistik ingår avhysningar av barnfamiljer med förstahandskontrakt, andrahandskontrakt eller som var inneboende vid avhysningstillfället. Även barnfamiljer med så kallade olovlig andrahandsuthyrning ingår i statistiken. Barn som berörs av avhysning kan vara permanent- eller växelvis boende eller ha rätt till umgänge med förälder som avhyses.

Tabellen nedan visar Kronofogdens statistik över verkställda avhysningar i Göteborg och åldersfördelning bland personerna som har blivit avhysta.

Tabell 3 - Åldersfördelning vid verkställda avhysningar i Göteborg 2021–2023

Åldersfördelning – verkställda avhysningar	2021	2022	2023
- varav 18–25 år (andel)	6%	3%	4%
- varav 26–34 år (andel)	20%	26%	23%
- varav 35–44 år (andel)	25%	29%	28%
- varav 45–54 år (andel)	20%	16%	22%
- varav 55–64 år (andel)	19%	17%	12%
- varav 65 år och äldre (andel)	9%	9%	11%
Totalsumma	100%	100%	100%

Källa: Kronofogden

Socialförvaltningarna har ett pågående arbete med mer tillförlitlig statistik kring det avhysningsförebyggande arbetet genom dokumentationssystemet Treserva. Detta innebär också en möjlighet till fördjupad analys kring vilka insatser som har störst effekt samt saknar önskad effekt i det avhysningsförebyggande arbetet.

Insats: Förstärka avhysningsförebyggande arbete

I Göteborgs Stads budget för 2024 anges att ”barnfamiljer inte ska vräkas”²³ och även den nationella strategin mot hemlöshet lyfter barnfamiljer som en särskilt prioriterad grupp i det avhysningsförebyggande arbetet. Det är av stor vikt att socialtjänsten arbetar aktivt för att förebygga avhysningar, med särskilt fokus på prioriterade grupper, i samverkan med förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen.

För att stärka samverkan mellan socialförvaltningarna och de allmännyttiga bostadsbolagen har en avsiktsförklaring för arbetet med att förebygga avhysningar tagits fram²⁴. Avsiktsförklaringen gäller från och med oktober 2022 och det är Framtidenkoncernen och Göteborgs fyra socialförvaltningar som står bakom den. Det är möjligt att förstärka det avhysningsförebyggande arbetet genom att skriva liknande samverkansavtal med privata fastighetsägare.

²³ Avhysning är den juridiskt korrekta termen för ordet ”vräkning” som ofta används i vardagligt tal. Begreppet ”vräkning” togs bort ur lagstiftningen (Utsökningsbalken) 1981.

²⁴ Avsiktsförklaring för arbetet med att förebygga avhysningar, 2020-09-30

Det finns ett pågående samarbete mellan Länsstyrelsen Västra Götaland och Göteborgs Stad utifrån länsstyrelsernas regeringsuppdrag att stödja kommunerna i deras arbete för att motverka hemlöshet. Samarbetet handlar både om att förstärka det avhysningsförebyggande arbetet lokalt och att ge möjlighet till samverkan inom regionen och med andra storstadsregioner. Uppdraget ska bidra till målen i den nationella hemlöshetsstrategin.

Från och med februari 2022 finns en gemensam riktlinje och handbok för socialförvaltningarnas arbete med att förbygga avhysningar med kompletterande samverkansrutiner som tydliggör ansvarsfördelning, roller och struktur för samverkan mellan socialförvaltningar, förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. För att göra dessa dokument kända och implementera arbetssättet samt sprida goda exempel behövs utbildning och samverkan mellan förvaltningarna.

Sedan bildandet av de nya fackförvaltningarna har nya gränssnitt mellan stadens socialförvaltningar, förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och deras ansvarsområden uppstått. Det som brukar benämnas som gränssnittsproblematik påverkar även det avhysningsförebyggande arbetet. Det handlar om behov av att arbeta fram rutiner för att tydliggöra roller, ansvar och sekretess mellan förvaltningarna.

Ansvariga: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst ska, tillsammans med medverkande parter, utveckla samverkan med målsättningen att antalet avhysningar ska minska och inga barnfamiljer ska avhysas. I insatsen ska det säkerställas att riktlinjen, handboken och avsiktsförklaringen för arbetet med att förebygga avhysningar blir implementerade i berörda förvaltningar.

Medverkande parter: Nämnden för funktionsstöd, nämnden för äldre samt vård- och omsorg, Förvaltnings AB Framtiden, Kronofogdemyndigheten i Göteborg och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Insats: Förstärka boenderådgivningen

I Göteborg finns ett gemensamt arbete kring boenderådgivning mellan Boplats och Göteborgs Stad. Det har också funnits ett nätverk för boenderådgivning där Boplats och processledare för boendesociala frågor i Göteborgs Stad varit sammankallande. Inom nätverket har det framhållits att boenderådgivningen behöver bli tillgängligare för en bredare målgrupp för att minska risken för hemlöshet och för att erbjuda stöd och vägledning mot mer hållbara boendelösningar. Det handlar om att nå personer, såsom de som bor i andrahand eller som inneboende, som varken är berättigade till biståndsbedömd boendecoachning eller aktivt söker stöd från socialtjänsten. Även utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv är det angeläget att underlätta för ekonomiskt svaga hushåll att komma in på bostadsmarknaden.

Den biståndsbedömda boendecoachningen behöver finnas kvar på respektive socialförvaltning. Därtill har exploateringsförvaltningen i uppdrag att bedriva boendecoachning. Denna boendecoachning erbjuds vuxenhushåll och barnfamiljer som anvisats bostad i Göteborg utifrån bostättningslagen.

Den boenderådgivning som inte är biståndsbedömd riktar sig till en bredare målgrupp och att erbjuda den centralt innebär fördelar genom att samla kunskap, verktyg och resurser

för att kunna erbjuda individuell och gruppbaserad rådgivning. Ett exempel på en central boenderådgivning finns i Malmö och är ett samarbete mellan Malmö stad och Boplats Syd.

I Göteborg erbjuds olika former av icke biståndsbedömd boenderådgivning via bland annat socialtjänsten, Boplats, medborgarkontor, Center mot hemlöshet och idéburna aktörer. Det finns fördelar med att fortsatt kunna erbjuda boenderådgivning på flera platser i medborgares närområde, men då behöver likvärdig service säkerställas. Ett sätt att omhänderta behovet av likvärdig service är att vidareutveckla det nätverk som funnits för boenderådgivning. Nätverket ger också förutsättningar för samverkan och samarbete mellan olika utförare på lämpliga arenor.

I Göteborg sker ett sådant samarbete mellan socialtjänsten i socialförvaltning Nordost och medborgarkontoret Angered. Socialtjänstens personal erbjuder boenderådgivning i medborgarkontorets lokal och kan på så sätt nå en bredare målgrupp än de som söker sig till socialkontoret för stöd och på så sätt arbeta förebyggande men också länkande mot myndighetsutövande socialtjänst för de som skulle kunna ha rätt till annat bistånd.

Ansvariga: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost, Sydväst och Boplats ska, tillsammans med medverkande parter, tillgängliggöra en likvärdig boenderådgivning för en bredare målgrupp i syfte att förebygga och motverka hemlöshet.

Medverkande parter: Demokrati och medborgarservice och idéburna organisationer.

Insats: Förebygga hemlöshet bland nyanlända i genomgångsbostäder

En kommun är skyldig att efter anvisning ta emot en nyanländ för bosättning i kommunen enligt bostättningslagen²⁵. Nyanlända som omfattas av en anvisning till en kommun erbjuds i vissa kommuner tidsbegränsade hyreskontrakt. När skyddsbehövande beviljats permanent uppehållstillstånd eller sådant tillfälligt uppehållstillstånd som ger rätt till folkbokföring i Sverige är det kommunerna som tar över ansvaret. De nyanlända hänvisas till den ordinarie bostadsmarknaden men är en av flera grupper som har särskilt svårt att etablera sig genom att få ett eget ordnat boende.

Avsaknad av en egen bostad är en försvårande omständighet för nyanländas möjlighet till integration. Huvudparten av de barnfamiljer som söker hjälp för sin bostadssituation hos socialtjänsten gör det på grund av att de inte har haft möjlighet att komma in på bostadsmarknaden. Utgångsläget är att dessa familjer oftast behöver flytta runt i olika egna kortsiktiga boendelösningar och inte sällan i trånga boendemiljöer. Dessa familjer har oftast sämre ekonomiska förutsättningar och bristande förankring i samhället.

I Göteborgs Stads budget för 2023 anges att ”exploateringsnämnden får i uppdrag att i samverkan med socialnämnderna införa riktlinjer för att nyanlända som anvisas enligt bostättningslagen i högsta möjliga mån ska erbjudas boendelösningar i de primärområden som har högst socioekonomisk status och hög andel invånare med svenska som modersmål. Barnfamiljer som anvisats genom bostättningslagen ska erbjudas mer långsiktiga bostättningsvillkor, med möjlighet till fasta kontrakt”.

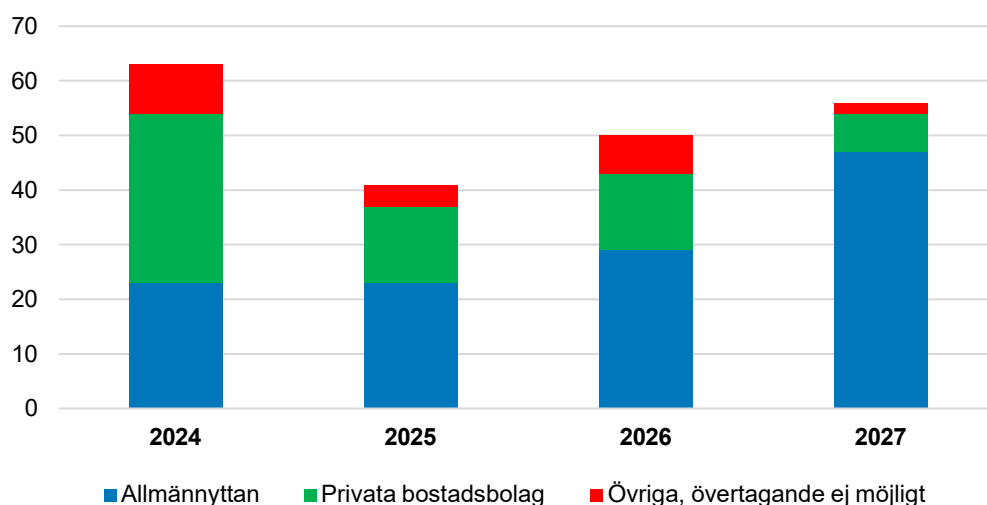
²⁵ Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrade för bosättning

Göteborgs Stad har beslutat att nyanlända som anvisats enligt bostättningslagen ska bo i genomgångsbostäder under en tidsbegränsad period. Beslutet fattades i kommunstyrelsen 2016-04-20. Inför att de första barnfamiljerna skulle flytta från sina genomgångsbostäder efter fem års boendetid (2021), beslutade fastighetskontoret, socialförvaltningarna och AB Framtiden att starta projektet barnfamilj med korttidsavtal för att motverka och minska antalet barn i akut hemlöshet. Projektet innebär att barnfamiljer som inte löst nytt boendet efter hyrestiden under sina fem år i genomgångslägenhet kan nomineras in till projektet av socialtjänsten och erbjudas lägenhet med korttidsavtal under 18 månader. Det har visat sig att cirka 50 procent av barnfamiljshushållen inte kunnat få ett eget hyresavtal efter fem år i genomgångslägenhet utan behöver bli nominerade till korttidsavtal. Under hyrestiden med korttidsavtal har ytterligare cirka 25 procent av hushållen sagt upp sig själva då de fått eget hyresavtal. Projektet barnfamilj med korttidskontrakt är förlängt till och med 2024. I december 2024 beslutade exploateringsnämnden att inrätta tidsbegränsade kommunala kontrakt på maximalt fem år som är riktade till barnfamiljer som riskerar akut hemlöshet. Nomineringarna av barnfamiljer sker från socialförvaltningarna och utgår från de målgruppsbeskrivningar och avgränsningar som gällt i projekt korttidskontrakt barnfamilj.

För att förebygga att barnfamiljer som omfattas av bostättningslagen ska riskera akut hemlöshet efter boendetiden har exploateringsförvaltningen huvudsakligen arbetat med informationsåtgärder i form av boendeintroduktion och boenderådgivning/boendecoachning. Grundproblemet för de anvisade barnfamiljerna och anledningen att inte fler erhåller eget hyresavtal är bostadsbristen och kötiden för att få en bostad i Göteborg.

Under perioden 2024–2027 kommer exploateringsförvaltningen att säga upp cirka 600 hyresavtal, vilket innebär att cirka 390 vuxenhushåll och cirka 210 barnfamiljer måste lämna genomgångsbostaden. Av barnfamiljerna bor cirka 60 procent hos allmännyttan, cirka 30 procent hos privata bostadsbolag och cirka 10 procent i övriga bostäder som inte går att överta. Hittills har ett 20-tal barnfamiljer som avflyttat från genomgångsbostaden erbjudits förstahandsavtal hos privata bostadsbolag. Det innebär att vissa privata bostadsbolag redan arbetar utifrån budgetförslaget med fasta kontrakt.

Tabell 4 - Antal barnfamiljer som avflyttar från genomgångsbostaden 2024–2027

Källa: Exploateringsförvaltningen

Dock ändras antalet barnfamiljer över tid. Hushåll tillkommer i barnfamiljer då barn föds eller anländer som anknytning till sin förälder. Det förekommer också att familjer säger upp sitt avtal i förtid när de hittar en ny boendelösning.

Utifrån beslut i EU-rådet under juni 2024 så ska ukrainska hushåll som har haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i två år eller längre folkbokföra sig. Då följer vissa rättigheter, bland annat inom boende. Om hushållet har haft boendelösning genom kommunen har hushållet rätt till fortsatt bostad i genomgångsbostad enligt bostättningslagen. I samarbete mellan socialförvaltning Sydvest, socialförvaltning Centrum, AB Framtiden och exploateringsförvaltningen har förberedelser för successiv övergång till lägenhetsavtal enligt bostättningslagen gjorts under sommaren 2024. Av de cirka 800 ukrainska flyktingar som i nuläget bor i boendelösningar genom socialförvaltning Sydvest så är det cirka 460 av dessa som hittills berörs av EU-beslutet.

Ansvarig: Exploateringsnämnden ska, tillsammans med medverkande parter, fortsätta att erbjuda boenderådgivning och boendecoaching till hushållen för att minska risken för akut hemlöshet när boendetiden löper ut. Särskilt med fokus på de barn som riskerar akut hemlöshet. För de barnfamiljer som inte ordnat egen bostad efter boendetiden ska fastighetsägare kunna erbjuda övertagande av hyresavtalet för genomgångsbostaden inom ramen för samarbetsavtalet²⁶, i de fall det är möjligt. Detta för att i framtiden motverka kompensatoriska åtgärder i form av lägenheter riktade mot målgruppen.

Medverkande parter: Socialnämnder Centrum, Hisingen, Nordost och Sydvest, kommunala fastighetsbolag och privata fastighetsbolag.

Fokusområde 2: Ingen ska bo eller leva på gatan

Personer i akut hemlöshet kan delas in i två grupper: de som temporärt befinner sig i akut hemlöshet och de som befinner sig i akut hemlöshet under en längre tid.

Anledningarna kan vara antingen strukturella eller bero på social problematik. Personer i strukturell hemlöshet kännetecknas av att de ofta saknar ekonomiska förutsättningar att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden. Många gånger har de inte haft någon egen bostad tidigare och saknar nätverk för att kunna etablera sig på bostadsmarknaden. För dessa personer uppfylls kommunens yttersta ansvar genom nödbistånd till boende om de inte på egen hand kan lösa sin boendesituation och saknar egna medel för tillfälliga lösningar på till exempel vandrarhem.

I Göteborg finns verksamheter som drivs av idéburna organisationer och vänder sig till de som befinner sig i strukturell hemlöshet. Exempel på sådana är Räddningsmissionens Hjärterum och Stadsmissionens Bobyrån. Dessa verksamheter ger privatpersoner och fastighetsägare möjlighet att hyra ut bostäder till de som har svårigheter att ta sig in på bostadsmarknaden. Den idéburna organisationen står på kontraktet och fungerar som en mellanhand. Syftet är att kunna erbjuda trygga boendevillkor under tiden som hushållen söker egna förstahandskontrakt.

Personer som befinner sig i akut hemlöshet på grund av social problematik kan ha rätt till insatser enligt socialtjänstlagen. Akuta boendelösningar finns i form av biståndslösa övernattningsplatser, akutboenden, kvinnojourer och skyddade boenden, jourlägenheter med mera. Sådana boenden ska lösa en akut uppkommen situation med målsättningen att därefter få en så långsiktig boendelösning som möjligt med rätt nivå av stöd utifrån

²⁶ Avsiktsförklaring om anskaffning av bostäder i Göteborg, 2019

individens behov. Det finns trots denna målsättning en risk att personer får flytta runt bland olika akuta boenden under lång tid.

En viktig åtgärd är att utveckla arbetssätten inom myndighetsutövande enheter då dessa är avgörande för att säkerställa effektiva och hållbara lösningar. Fokus bör förflyttas från korta beslut och akutboende till att sträva efter att så långt som möjligt arbeta med långsiktiga beslut och boendelösningar. De akuta och kortsiktiga boendeinsatserna behöver under placeringstiden säkerställa att individerna får det stöd de behöver för att kunna ta steget mot mer långsiktiga boenden och på sikt lämna hemlösheten bakom sig. Detta hänger ihop med utökningen av Bostad först och att det finns andra långsiktiga boendevalternativ som kan leda till egna kontrakt.

Den andra gruppen i akut hemlöshet är personer som långvarigt befinner sig i situationen. Det är personer som ofta har psykisk ohälsa och skadligt bruk av alkohol och narkotika. Det är vanligt att det också finns kognitiva nedsättningar hos dessa personer. Bland de som befinner sig i långvarig akut hemlöshet finns ofta en misstro mot myndigheter och personerna söker därför inte själva samhällets stöd. För dessa personer kan uppsökande och öppna verksamheter spela en särskilt stor roll och fungera som en länk vidare till behovsanpassade insatser inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Den enskilde bör om möjligt vara delaktig i sin planering. I en dom från Regeringsrätten²⁷ finns skrivelser kring detta. Av förarbetena till socialtjänstlagen framgår att insatserna ska utformas i samförstånd med den enskilde hjälpbehövande²⁸. Den enskilde har inte någon ovillkorlig rätt till en viss begärd insats och hänsyn måste tas till vilka resurser som står till buds för socialnämnden. Socialnämnden kan dock inte enbart erbjuda en viss insats som den finner lämplig och därefter, om insatsen inte accepteras av den enskilde, vägra annat bistånd. Regeringsrätten menar i sin bedömning att en sådan hantering av bistandsfrågan innebär att den enskilde försätts i en akut tvångssituation, vilket inte är förenligt med de grundläggande principerna i socialtjänstlagen²⁹.

I Göteborg har det de senaste åren genomförts projekt och utredningar riktade mot personer som befinner sig i akut hemlöshet. Ett ettårigt projekt med en uppsökande socialsekreterare genomfördes mellan 2021–2022. När projektet avslutades tillsattes en utredning kring hur staden ska arbeta med personer som långsiktigt befinner sig i akut hemlöshet. I september 2023 följdes utredningen upp genom ett uppdrag från avdelningschefsnätverket Vuxen och försörjningsstöd där en analys gjordes av de personer som befinner sig i akut hemlöshet³⁰. Det innefattade både personer som nyttjade stadens biståndslösa övernattningsplatser och personer som sover i gatumiljö och offentliga utrymmen. Projektet och utredningarna har resulterat i fördjupad kunskap om målgruppen som långsiktigt befinner sig i akut hemlöshet.

De flesta som nyttjar stadens biståndslösa platser för akut övernattning stannar färre än fem nätter och kommer sedan vidare till antingen mer långsiktiga lösningar via bistånd från socialtjänsten eller egna boendelösningar. De personer som sover fem nätter eller

²⁷ RÅ 2004:130

²⁸ [prop. 1979/80:1](#) Del A s. 185

²⁹ [prop. 1979/80:1 s. 209](#)

³⁰ "Hur ska vi långsiktigt hantera personer som befinner sig i akut hemlöshet?" Återrapportering till AC-nätverket Vuxen- och försörjningsstöd, 2022-12-01. Akut hemlöshet – Återrapportering av uppdrag till avdelningschefsnätverket för vuxen och försörjningsstöd, 2023-12-22.

mer är en minoritet men står för majoriteten av övernattningstillfällena. Det är ofta personer som har befunnit sig i akut hemlöshet i många år. Vissa är kända av uppsökarenheten sedan 10–15 år tillbaka.

I ovanstående utredningar om personer som befinner sig i akut hemlöshet har det framkommit anledningar till varför personerna inte ansöker om bistånd via socialtjänsten trots att majoriteten har känt skadligt bruk och beroende av alkohol och/eller droger med eller utan kombination av psykisk ohälsa och därmed skulle kunna ha rätt till bistånd till boende med stöd. Hos många som befinner sig i en långvarig akut hemlöshet finns en misstro och rädsla för myndigheter, flera med paranoidea inslag, som gör att personerna inte tar sig till socialkontoren. Inom gruppen finns också personer med kognitiva nedsättningar och därmed nedsättningar i de exekutiva funktionerna. Detta påverkar till exempel förmågan att ta initiativ, tidsuppfattningen, förmågan att planera och förmågan att motivera sig själv till handlingar. Några har svårt att förstå och följa instruktioner vilket leder till att inte kommer till bokade tider på socialkontoren eller förstår varför de ska svara på frågor och lämna in handlingar. En del har svårt med affektreglering och kommer därför i konflikt med socialsekreterare.

De allra flesta som befinner sig akut hemlöshet ansöker och får bistånd för att få mer långsiktiga boendelösningar men för ett fåtal fungerar inte det ordinarie arbetssättet och det behöver därför kompletteras med individuella anpassade insatser. Goda exempel finns från projektet med en uppsökande socialsekreterare med flexibelt arbetssätt för att kunna möta individerna där de vistades. Arbetet skedde i nära samverkan med de verksamheter som individen hade en upparbetad kontakt med.

Regeringen bedömer i den nationella strategin mot hemlöshet att det uppsökande arbetet behöver stärkas för att uppnå målet att ingen ska bo eller leva på gatan. Det finns goda förutsättningar i Göteborg med en uppsökande enhet och öppna verksamheter som drivs av kommunen och av idéburna verksamheter. Dessa möter individer som inte själva ansöker om stöd hos socialtjänsten och identifierar stödbehov hos dem.

Myndighetsutövande socialtjänst har ett ansvar att möta upp dessa individer för att motivera till och etablera en kontakt för att de ska kunna lämna den akuta hemlösheten. Detta är ett långsiktigt arbete som bygger på nära samverkan och tillit mellan myndighetsutövande socialtjänst, utförande verksamheter och de berörda individerna.

Insats: Förstärka uppsökande arbete

Under 2022 utreddes på uppdrag av socialtjänstens avdelningschefsnätverk hur stadens socialtjänst långsiktigt ska hantera personer som befinner sig i akut hemlöshet.

I återrapporteringen framkom att det fanns både framgångsfaktorer att värna om och utvecklingsbehov från brukarnas och socialtjänstens perspektiv.

Uppsökarenheten har arbetat fram rutiner för att arbeta med länkning mot socialkontoren och återrapportering av de som övernattar för att personer som befinner sig i en akut hemlöshetssituation ska kunna ansöka om och få bistånd till mer långsiktiga boendelösningar. Men det finns fortsatt personer som av olika skäl nyttjar biståndslösa övernattningsplatser återkommande under lång tid.

Utifrån projektet med en uppsökande socialsekreterare uppmärksammades vinsterna med en flexibel handläggning för de individer som många gånger har både ett skadligt bruk

och en psykisk ohälsa som medförde svårigheter att passa tider, ta sig till rätt socialkontor och att redogöra för hur stödbehovet ser ut. I det som kallas flexibel handläggning ingår att genomföra utredande samtal på andra arenor än socialkontoren. Det kan också vara att efter samtycke få information från andra i personens nätverk under utredningen, till exempel personal från öppna eller uppsökande verksamheter.

Det handlar om personer som utifrån nedsättningar i exekutiva funktioner saknar egna resurser att driva sin process framåt. Att ta sig från att långvarigt befinna sig i akut hemlöshet till en långsiktig boendelösning är en livsstilsförändring som ofta tar lång tid och kräver både samverkan mellan professionella runt omkring individen och ett aktivt uppsökande arbete från myndighetsutövande socialtjänst.

Socialtjänstens avdelningschefsnätverk har fattat beslut om en handlingsplan för akut hemlöshet som innehåller flera aktiviteter för ett fortsatt utvecklingsarbete av ovan nämnda identifierade behov. Flera aktiviteter har också stöd i förslaget till den nya socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft 2025. Där ges tillgänglighetsbegreppet en generell betydelse för socialtjänstens verksamhet samt att socialtjänsten ska arbeta mer uppsökande.

Ansvariga: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst ska, tillsammans med medverkande part, utveckla arbetssätt för att möta och etablera kontakt med personer som befinner sig i en akut hemlössituation och saknar förmågan att ansöka enligt ordinarie rutiner hos myndighetsutövande socialtjänst. Arbetssättet behöver innehålla samverkan med de uppsökande och öppna verksamheterna inom kommunal och idéburen sektor.

Medverkande parter: Idéburna organisationer.

Insats: Minska långvariga och återkommande placeringar på akuta boenden

Personer som behöver tak över huvudet bör vid behov erbjudas en akut boendelösning för att lösa en akut uppkommen situation. För de som långvarigt befinner sig i akut hemlöshet finns inga hinder att överväga och bevilja långsiktiga boendelösningar för att minska antalet flyttar för individen. En effektiv åtgärd för personer som befinner sig i hemlöshet är långsiktiga boendelösningar, utifrån såväl ett mänskligt som ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vid långvariga och återkommande placeringar på boenden som är avsedda för akut uppkomna situationer finns risk för både inlåsnings effekter men också utskrivningar, framför allt för personer med omfattande social problematik, vilket riskerar att förvärra deras situation. En orsak till långvariga och återkommande placeringar på akuta boenden kan också vara oplanerade utskrivningar från långsiktiga boenden. Befintliga insatser inom socialt boende med stöd behöver utvecklas för att möta behoven hos de personer som har svårigheter att komma vidare till en mer långsiktig boendelösning.

Sedan bildandet av de nya fackförvaltningarna har nya gränssnitt mellan socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen uppstått. Arbetet med att stärka samverkan och tydliggöra ansvar i de nya förvaltningarna pågår. Förvaltningen för funktionsstöd fattar sedan 2023 beslut om socialt boende med stöd, en insats som tidigare enbart kunnat beslutas av individ och familjeomsorgen. Detta gäller individer som befinner sig i hemlöshet och har

funktionsnedsättning och/eller samsjuklighet.

Många av de som befinner sig långvarigt i akut hemlöshet har känt skadligt bruk av alkohol och/eller narkotika samt ofta en psykisk ohälsa. Att tidigt kunna få kontakt med sjukvård är många gånger en förutsättning för att kunna ta sig vidare mot en mer långsiktig boendelösning. Samverkan med sjukvården är nödvändig och samordnade individuella planer (SIP) är ett verktyg som kan användas där behov finns av insatser från både kommun och hälso- och sjukvård.

Ansvariga: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst samt nämnden för funktionsstöd ska, tillsammans med medverkande part, utveckla arbetssätt för att möta behovet för de personer som har svårigheter att komma vidare till en mer långsiktig boendelösning.

Medverkande part: Nämnden för äldre samt vård- och omsorg.

Insats: Förebygga att personer i hemlöshet sover ute under vintern

I Göteborgs Stads budget för 2024 anges att ”människor i behov av akut hjälp med mat eller tak över huvudet ska få hjälp utifrån sina individuella behov”.

Under vinterperioden när kylan gör det svårare att vistas och sova utomhus möter stadens uppsökarenhet och idéburna verksamheter fler personer som behöver komma inomhus för att få sin nattvila. Samverkan mellan socialförvaltningarna och idéburna organisationer är viktig för att säkerställa att ingen sover ute och för att öka tryggheten i staden. De senaste åren har det uppmärksammats ett behov av att öka det befintliga antalet biståndslösa övernattningsplatser under vintermånaderna för att kunna erbjuda nattvila åt de som behöver det.

När personer, som befinner sig i akut hemlöshet, nyttjar en biståndslös övernattningsplats uppstår ett tillfälle att etablera en kontakt med myndighetsutövande socialtjänst genom motiverande och länkande arbete. Detta görs i första hand genom att den enskilde erbjuds stöd och hjälp att ta kontakt med myndighetsutövande socialsekreterare. De uppsökande och öppna verksamheterna identifierar också personer med stödbehov men som av olika anledningar inte själva ansöker om stöd. Detta möjliggör för myndighetsutövande socialtjänst att identifiera arenor där de kan möta upp personer i akut hemlöshet och arbeta motiverande med att upprätta en kontakt.

Individer som befinner sig i akut hemlöshet ska få stöd och hjälp att etablera och behålla kontakt med myndighetsutövande socialtjänst för att lämna den akuta hemlösheten genom matchning till insats utifrån individens behov. I de fall som personen inte själv tar sig till socialkontoret behöver myndighetsutövande socialtjänst möta upp de som av de uppsökande och öppna verksamheterna har ett identifierat stödbehov.

Ansvarig: Socialnämnden Sydväst ska, tillsammans med medverkande parter, fortsätta att planera för och genomföra åtgärder under vinterperioden med målsättningen att ingen person i hemlöshet ska behöva sova utomhus.

Medverkande parter: Socialnämnderna Centrum, Hisingen och Nordost, nämnden för funktionsstöd samt idéburna organisationer.

Insats: Skapa fler mötesplatser för personer i akut hemlöshet

För personer som befinner sig i akut hemlöshet och sover utomhus, i offentliga utrymmen eller på icke bostadsbedömda övernattningsplatser är det svårt att hitta trygga platser att vistas på. Det finns ett flertal mötesplatser för personer som befinner sig i hemlöshet och dessa bedrivs av antingen Göteborgs Stad eller av idéburna organisationer. De flesta är dock endast öppna under dagtid på vardagar. På kvällar och helger är utbudet av platser som är tillgängliga för målgruppen begränsat. Särskilt utsatta är kvinnor som befinner sig i hemlöshet, men även andra grupper saknar trygga mötesplatser där de vid behov kan få stöd i kontakt med myndigheter samt hälso- och sjukvård.

Idéburena och offentliga partnerskap har visat sig vara en bra modell för att utforma insatser som innehåller mervärde från de involverade organisationerna. Det kan handla om tillgång till insatser som finns inom de idéburna organisationerna eller inom kommunala verksamheter.

Inom målgruppen som befinner sig i akut hemlöshet finns individer som på grund av misstro, ofta kopplad till psykisk ohälsa, undviker kontakt med sociala myndigheter. Ibland kan ett första steg mot insatser för en mer långsiktig boendelösning och rätt stöd utifrån individens behov vara kontakt med en idéburen organisation. På sikt kan detta möjliggöra en kontakt med socialtjänsten.

Ansvarig: Socialnämnden Sydväst ska, tillsammans med medverkande parter, ha dialog om att tillskapa samlingsplatser eller vidareutveckla de mötesplatser som finns för personer i akut hemlöshet. Syftet är att erbjuda trygga mötesplatser kvällar och helger med möjlighet till länkning till socialkontoren för långsiktiga boendelösningar.

Medverkande parter: Socialnämnderna Centrum, Hisingen och Nordost samt idéburna organisationer.

Fokusområde 3: Bostad först ska utökas

Ett eget hem är av central betydelse för alla människor och på många sätt en förutsättning för välmående och delaktighet i samhället. Sveriges kommuner har utvecklat olika lösningar för att möta behovet av bostäder för personer som inte själva får besittningsrätt till en lägenhet eller som behöver stöd för att kunna bo i en egen bostad.

För att hemlösheten ska minska behövs en väg ut ur hemlösheten till en egen bostad. För personer som levt i hemlöshet under en lång tid och har en social problematik, så som skadligt bruk eller psykisk ohälsa, är vägen till ett eget förstahandskontrakt på den ordinarie bostadsmarknaden många gånger väldigt svår. Ofta finns behov av olika vård- och stödinsatser utöver bostaden och det behövs utvecklade metoder och arbetssätt.

Metoden Bostad först (Housing First) är en beprövad metod för att motverka hemlöshet för personer med social problematik. Metoden utgår från att människor behöver ett tryggt boende för att kunna göra något åt sina övriga problem. Metoden innebär att personer i akut hemlöshet erbjuds en bostad på samma villkor som andra hyresgäster. Detta kombineras sedan med frivilliga och individuellt anpassade hjälpinsatser.

Bostad först är en metod som ska utökas men det är fortsatt viktigt att det finns olika alternativ för personer i behov av socialt boende med stöd där insatserna kan finnas i

akuta boenden, kollektiva boenden eller lägenhetsboenden utifrån individens förutsättningar.

Bostad först bygger på åtta grundprinciper:

- bostad är en mänsklig rättighet
- rätten till val och självbestämmande
- bostad och behandling ska vara separerade från varandra
- stöd riktas till återhämtning
- stöd baseras på skademinskning
- aktivt engagemang utan tvång och fostran
- deltagarstyrt stöd utifrån individens styrkor, behov och egna mål
- flexibelt stöd under så lång tid som personen själv vill och behöver.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har kommenterat en systematisk översikt kring insatser för att minska hemlöshet för personer med skadligt bruk, beroende och psykisk ohälsa. Där framgår att Bostad först möjligen är effektivare än andra vanliga insatser för att minska hemlösheten och sannolikt är effektivare än vanliga insatser för att öka stabiliteten i boendet. Socialstyrelsen rekommenderar Bostad först i de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård samt som en del i de psykosociala insatserna vid schizofreni och hemlöshet. Socialstyrelsen har också tagit fram ett kunskapsstödande material för att stötta kommunerna i arbetet med modellen Bostad först som finns på deras hemsida³¹.

Metoden Bostad först vänder sig till personer med komplexa behov av stöd. Fortbildning och kontinuerlig kompetensutveckling för de som arbetar med metoden är viktigt, inte minst för att säkerställa att modellens grundprinciper bibehålls, något som visat sig vara en framgångsfaktor enligt de utvärderingar som Socialstyrelsen tagit del av.

Under 2023 genomförde Göteborgsregionerna (GR) en utvärdering av Bostad först i Göteborg³² och i den framkom att de flesta brukare hade goda erfarenheter av att bo inom Bostad först. Framför allt i jämförelse med andra boendeinsatser som ofta inneburit att de flyttat runt mellan tillfälliga boenden och i perioder befunnit sig i akut hemlöshet. Bostad först innebar en trygghet genom att det var en lägenhet som det fanns möjlighet att kunna stanna kvar i.

I Göteborg finns liknande insatser för boende som sker i lägenhet såsom F100³³. Både Bostad först och F100 är arbetssätt som fokuserar på kvarboende och innebär färre flyttar för individen. Referensboende kan undvikas genom att anpassade insatser kan kompensera för det som fastighetsägarna vanligtvis önskar boendereferenser för.

En väg för att uppnå en utökning är att fler inom målgruppen får insatsen Bostad först. Det finns också grupper som inte ingår i målgruppen för Bostad först men som skulle kunna få stöd från metodens arbetssätt. Det kan röra sig om våldsutsatta som bött på skyddat boende där det i vissa fall erbjuds kommunalt kontrakt som väg ut ur

³¹ Socialstyrelsen ”[Stöd för att motverka hemlöshet](#)” Modellen Bostad först – stärkt arbete mot hemlöshet.

³² ”Det här är min borg och den är jag väldigt rädd om” Utvärdering av Bostad först utifrån ett brukarperspektiv, Anjelica Hammersjö, 2024

³³ Göteborgs Stad erbjuder sedan 2007 förtur till lägenheter i ordinarie bostadsbestånd för personer med psykisk, neurologisk, intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

hemlösheten eller personer med tidigare missbruk där det ställs krav på ett års referens för ett kommunalt kontrakt. Det finns också exempel från andra länder där Bostad först erbjuds i blockförhyrda hyreshus. Här behövs utredningar för att bedöma förutsättningarna för att vidga tillämpningen av Bostad först både vad gäller olika former av boende och målgrupp.

Insats: Tilldela 200 lägenheter till Bostad först

I Göteborgs Stads budget för 2024 anges att ”modellen Bostad först ska utökas och Göteborgs Stad ska bli ledande i arbetet”. ”Exploateringsnämnden och AB Framtiden har i uppdrag att utöka tilldelningen av bostäder till Bostad först. Tilldelningen ska i huvudsak ske utanför utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden”.

Behovet av lägenheter till målgruppen är större än tilldelningen och därför ska 200 lägenheter reserveras till målgruppen under planperioden (2025–2026). Antalet tilldelade lägenheter följs upp i samband med uppföljningen av denna plan.

Exploateringsförvaltningen äskar årligen lägenheter till Bostad först från kommunala hyresvärdar. Det godkända äskandet för 2024 är 100 lägenheter till Bostad först. Sedan 2015 har det i genomsnitt avsatts cirka 40 lägenheter per år till Bostad först, dock har antalet äskade lägenheter varit högre än antalet levererade lägenheter. Tidigare har privata bostadsbolag lämnat lägenheter till Bostad först men sedan 2019 finns det inget uppbyggt samarbete om detta.

Utförandet av insatsen Bostad först sker av Göteborgs Stad och upphandlade ramavtalsaktörer för Bostad först (idéburna organisationer). Idéburna organisationer har genom sina samarbeten möjlighet att få lägenheter från privata bostadsföretag till den egna Bostad först-verksamheten. Lägenheterna bör i dessa fall administreras av exploateringsförvaltningen för att hanteringen ska bli likvärdig för alla hyresavtal inom Bostad först.

En utökning kräver ett fortsatt gemensamt kvalitetsarbete mellan staden och berörda fastighetsägare i syfte att minimera störningar och situationer som påverkar såväl grannar som fastighetsägarnas medarbetare på ett negativt sätt. Under 2024 kommer beviljade statsbidrag att medverka till detta arbete.

Under perioden från juni 2013 till december 2023 har 375 lägenheter levererats till målgruppen inom Bostad först. Av dessa lägenheter hyrdes 33 procent ut till kvinnor och 67 procent hyrdes ut till män.

Tabell 5 - Antal lägenheter som tilldelats Bostad först 2013–2023

Bostad först-hushåll 2013–2023	Antal lägenheter 2013–2023
Pågående andrahandskontrakt 2023-12-31	95
Hushåll som övertagit hyreskontraktet	105
Hushåll som har blivit uppsagda	126
Egen uppsägning eller avliden	49
Totalsumma	375

Källa: Exploateringsförvaltningen

Ansvariga: Exploateringsnämnden och Förvaltnings AB Framtiden ska, tillsammans med medverkande parter, tilldela 200 lägenheter till målgruppen inom Bostad först.

Medverkande parter: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, Nämnden för funktionsstöd samt idéburna organisationer.

Insats: Öka andelen personer i hemlöshet som får insatsen Bostad först

I Göteborg finns flera olika insatser till boende med stöd. Det är akuta boenden, kollektiva boenden och lägenhetsboenden. Det finns behov av att ha kvar flera sorters insatser med olika nivåer av stöd för att möta de behov som finns inom målgruppen. Den nationella hemlöshetstrategin förordar metoden Bostad först och målet är att den ska införas i hela Sverige.

I Göteborg har Bostad först funnits i ungefär tio år och insatsen utförs av Göteborgs Stad och upphandlade ramavtalsaktörer för Bostad först (idéburna organisationer). Utökningen av Bostad först består av att fler ska få insatsen och att andelen som får insatsen Bostad först ska öka jämfört med de som får insatser inom socialt boende med stöd. I december 2023 hade 1182 personer verkställd insats inom socialt boendemed stöd³⁴ och 95 personer hade andrahandskontrakt med Bostad först. Målsättningen är att den akuta hemlösheten ska minska och att fler ska få långsiktiga boendelösningar och på sikt kunna lämna hemlösheten.

Målgruppen för Bostad först finns definierad i Göteborgs Stads rutin för Bostad först³⁵. Här ingår personer som tillhör situation 1 och 2 enligt Socialstyrelsens definition (akut hemlöshet eller institutionsvistelse och stödboende med utskrivning inom tre månader utan bostad) och har lång tid i hemlöshet. De ska också ha ett missbruk av alkohol/narkotika och/eller psykisk ohälsa.

En utökning av insatsen kräver ett kontinuerligt kvalitetsarbete både internt inom socialförvaltningarna och gemensamt över staden för att säkerställa att insatserna håller god kvalitet. Det fordras också ett fortsatt gemensamt arbete mellan staden och Förvaltning AB Framtiden i syfte att minimera störningar och situationer som påverkar grannar på ett negativt sätt. Det långsiktiga målet är att öka andelen personer som erhåller och behåller förstahandskontraktet på lång sikt efter avslutad insats.

En handlingsplan som bidrar till utökningen av Bostad först behöver tas fram med målsättningen att fler som tillhör Bostad först målgrupp ansöker och får insatsen men också att de som har insatsen får ökade förutsättningar att kunna bo kvar. I syfte att öka andelen personer i hemlöshet som får ta del av insatsen Bostad först behöver också målgruppsdefinitionen förtydligas.

Ansvariga: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst ska, tillsammans med medverkande parter, ta fram och implementera en handlingsplan med aktiviteter som stödjer utökandet av Bostad först i Göteborg och aktiviteter för att öka kvarboende bland de som får insatsen samt förtydliga målgruppen för Bostad först.

Medverkande parter: Exploateringsnämnden och Förvaltnings AB Framtiden samt idéburna organisationer.

³⁴ Socialt boende med stöd omfattar här akutboenden, kollektiva boenden och lägenhetsboenden.

³⁵ Göteborgs Stads rutin för Bostad först, 2020-05-15

Insats: Öka tillgången till sysselsättning eller arbete

I Göteborgs Stads budget för 2024 har socialnämnden Sydväst och nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning uppdraget att utreda hur personer i hemlöshet (situation 1 och 2 enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet) och med beroendeproblematik kan erbjudas meningsfull sysselsättning och vägar till arbete. Uppdraget ska genomföras i samverkan med civilsamhället³⁶.

Inom detta uppdrag har socialförvaltningen Sydväst och förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning skapat en styrgrupp och en utredningsgrupp för att samla in underlag och ta fram en genomförandeplan. Uppdraget ska slutredovisas i slutet av november 2024. Förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning har ett pågående samarbete med socialförvaltningen Sydväst för att ge individer med skadligt bruk eller beroende möjlighet till OSA-anställning (offentligt skyddad anställning).

Sysselsättning lyfts ofta som en viktig faktor för att minska skadligt bruk och ett sätt att minska känslan av ensamhet. Att ha tillgång till aktivitetshus, studiecirklar, individanpassat stöd till arbete (IPS) eller andra former av sysselsättning kan öka chansen för individen att bryta gamla mönster och upparbeta positiva rutiner. Socialstyrelsen föreslår därför kommunerna att i samverkan med relevanta parter underlätta för målgruppen i Bostad först att få tillgång till arbetsmarknaden eller annan form av sysselsättning utifrån intresse och behov³⁷.

Möjligheten till en meningsfull vardag med sysselsättning och arbete är en fråga som berör fler personer som befinner sig i hemlöshet än de som får insatsen Bostad först men för de sistnämnda är detta något som också bidrar till möjligheten att kunna bo kvar i lägenheten.

I Stockholm erbjuds de boende inom Bostad först stöd av Peer Support som är personer med egen erfarenhet av återhämtning från psykisk ohälsa eller skadligt bruk. Peer Support är ett komplement till det stöd som behandlingsassistenter eller case manager ger och kan bidra till att bryta isolering och hitta nya sammanhang. Peer Support finns anställda även i Göteborg inom exempelvis förvaltningen för funktionsstöd och idéburna organisationer.

Ansvariga: Socialnämnd Sydväst och nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning ska, tillsammans med medverkande part, utveckla och etablera samverkan med stödinsatser som ska skapa värde till Bostad först-deltagare och främja vidare utökning och förutsättningar för kvarboende

Medverkande parter: Socialnämnderna Centrum, Hisingen och Nordost, nämnden för funktionsstöd och idéburna organisationer.

Insats: Öka kunskapen om metoden Bostad först

I Socialstyrelsens analysrapport³⁸ beskrivs ett antal hinder för metodens spridning. Bland dessa nämns bristande kunskap om metoden inom socialtjänsten samt attityder och föreställningar där arbetssättet kan kollidera med socialtjänstens inarbetade strukturer.

³⁶ Budget 2024 Göteborgs Stad

³⁷ Förebygga och motverka hemlöshet, Socialstyrelsen, 2021

³⁸ Individ- och familj – Lägesrapport 2022, Socialstyrelsen

Under 2023 genomförde Göteborgsregionerna (GR) en utvärdering av Bostad först i Göteborg³⁹ och i den framkom att kunskapen om Bostad först var låg både inom socialtjänsten och bland de personer i hemlöshet som tillhör målgruppen. Ett antagande som stärks av denna utvärdering är att det finns fler personer som befinner sig i akut hemlöshet och i kortsiktiga boendeinsatser som skulle kunna tillhöra målgruppen för Bostad först än de som ansöker om insatsen.

Det behöver finnas kunskap om metoden Bostad först inom socialtjänsten och den bör förmedlas vidare till brukare som tillhör målgruppen. En ökad kunskap om metoden bidrar också till förbättrade förutsättningar för samverkan mellan de parter som är berörda.

För att stärka kommunernas arbete med att motverka hemlöshet riktar regeringen ett flerårigt statsbidrag till kommunerna under den nationella strategiperioden 2022–2026 för att förbereda, starta, utöka eller förbättra verksamhet enligt metoden Bostad först.

Ansvariga: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst ska, tillsammans med medverkande parter, öka kunskapen om metoden Bostad först inom socialtjänsten och bland de personer i hemlöshet som tillhör målgruppen.

Medverkande parter: Idéburna organisationer.

Fokusområde 4: Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas

I socialtjänstlagen står det att socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd.⁴⁰

De stadsutvecklande förvaltningarna har enligt plan- och bygglagen ansvar att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.⁴¹

Socialstyrelsen bedömer att socialnämndernas kunskap om levnadsförhållandena i kommunen behöver få större utrymme i kommunernas samhällsplanering. Att socialnämnden ska vara en aktiv aktör i den kommunala samhällsplaneringen har varit en uttalad inriktning sedan 1980 års socialtjänstlag trädde i kraft. Syftet är att ge socialnämnderna möjlighet att aktivt förebygga och motverka sociala problem utifrån sin särskilda kunskap. För att ta hänsyn till sociala aspekter så behövs kunskap om både orsaker till och konsekvenser av sociala problem. Exempel på sociala aspekter kan vara trygghet, segregation, brottslighet, beroendeproblematik, trångboddhet och brist på bostäder samt kunskap om hemlöshetens omfattning och karaktär.

³⁹ ”Det här är min borg och den är jag väldigt rädd om” Utvärdering av Bostad först utifrån ett brukarperspektiv, Anjelica Hammersjö, 2024

⁴⁰ 3 kap. 2§ Socialtjänstlagen.

⁴¹ Plan- och bygglagen, kapitel 1, §1

Riksdagen har tagit beslut om en ändring av lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Lagändringen började gälla den 1 oktober 2022. Sedan tidigare gäller att alla kommuner ska planera för bostadsförsörjningen med riktlinjer i den egna kommunen. Det nya är att uppgifterna i riktlinjerna ska grundas på en analys av vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden. Det här är utöver den analys av den demografiska utvecklingen och marknadsförutsättningarna som kommunerna ska göra. Det innebär en tydligare inriktning mot bostadsbristen i kommunen. Kommunen ska genomföra sin analys med stöd av ett underlag från Boverket men får använda ytterligare underlag som bedöms behövas. Stadsbyggnadsförvaltningen har för avsikt att ta fram nya riktlinjer för bostadsförsörjning för beslut av kommunfullmäktige under 2025. Ett brett samarbete över förvaltningsgränserna är viktigt för att fortsätta arbetet inom staden för en god bostadsförsörjning och mot hemlöshet.

Regeringen har också tillsatt två utredningar som har tagit fram förslag på åtgärder som på olika sätt förbättrar bostadsmarknadens funktionssätt, vars betänkanden därefter har remitterats. Det handlar om Startlån till förstagångsköpare av bostad (SOU 2022:12) och Sänk tröskeln till en god bostadsmarknad (SOU 2022:14).

Regeringen föreslår även en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) där socialtjänstens förebyggande perspektiv betonas och plan och bygglagen föreslås kompletteras med sociala aspekter i planläggningen och att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön.

Sociala konsekvensanalyser genomförs i nya detaljplaner men de utelämnar nästan alltid personer i hemlöshet och deras användning av de aktuella platserna. Sociala konsekvensanalyser är till hjälp för att kunna utgå från människors olika livssituationer och behov när en fysisk förändring ska genomföras. Modellen används för att få ökad kunskap om platsen och för att identifiera viktiga sociala aspekter som behöver tas om hand i planarbetet. Den används också för att ta fram åtgärder och förslag och för att konsekvensbeskriva olika förslag till förändring.

Socialtjänstens kunskapsinhämtning och förmedling av kunskap kring personer med beroendeproblematik i stadsutvecklingsskeden behöver förstärkas då de stadsutvecklande nämnderna saknar särskild styrning mot att arbeta med personer i hemlöshet och socialt utsatta utan ska fokusera på alla invånare i staden där många grupper ingår.

Hur hemlöshetens lokala karaktär och omfattning ser ut behöver tydligare sammanställas för att vara ett underlag i stadsutvecklingsprocesserna. Socialnämnderna behöver utveckla arbetssätt för ökat samarbete mellan socialtjänsten och de funktioner som har kännedom om medborgarnas behov och de lokala förhållandena. Uppsökarenheten, inom socialförvaltning Sydväst, ett exempel på en sådan funktion.

När det sociala perspektivet är svagt i stadsutvecklingen ökar risken för att personer i social utsatthet trängs ut från offentliga platser utan en stadenövergripande strategi för att omhänderta konsekvenserna. Det behövs ökad kunskap inom de planerande förvaltningarna gällande sociala perspektiv för att göra väl avvägda bedömningar i stadsutvecklingen och främja jämlika och goda levnadsförhållanden.

Det finns behov av planering för att arbeta med trygghet och säkerhet för alla som nyttjar, och kommer att nyttja, offentliga platser med särskilt fokus på personer som befinner sig i hemlöshet och social utsatthet. Exempel på exkluderande insatser är bevakning och

exkluderande design, så som avgiftsbelagda toaletter, minskat antal parkbänkar, parkbänkar som saknar ryggstöd eller som är utformade för att inte kunna ligga på eller endast sittplatser på uteserveringar som förutsätter konsumtion.

För att aktivt kunna delta i samhällsplaneringen behöver socialnämnderna aktuell kunskap om hemlöshetens omfattning och karaktär. Socialstyrelsen har haft i uppdrag att kartlägga personer i hemlöshet på nationell nivå sedan 1993 och i Göteborg genomförs också lokala kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling. Såväl metoden för kartläggningen som definitionen av hemlöshet har utvecklats genom åren. Att behålla nuvarande definitionen av hemlöshetssituationerna underlättar för att följa utvecklingen över tid. Uppgifterna kan användas i det fortsatta arbetet att förebygga och motverka hemlöshet och kommunens planering för bostadsförsörjning. Återkommande kartläggningar gör det också möjligt att följa utvecklingen och utvärdera genomförda insatser.

Insatserna kring att stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av den befintliga staden och nya områden är inte direkt kopplade till målen kring att hemlösheten ska minska även om samband finns till bostadsförsörjning på längre sikt. Indirekt finns också samband med andra fokusområden i denna plan så som att hemlösheten ska förebyggas och att ingen ska bo och leva på gatan. I uppföljningen av planen handlar det om att kvalitativt kunna följa den stärkta samverkan mellan socialtjänst och samhällsutvecklande förvaltningar och följa upp deras arbete med framtagna mål och aktiviteter inom respektive insats.

I Göteborg har projektet Mutual Benefits pågått mellan 2022–2024. Projektet bedrevs i samverkan mellan Göteborgs Stad, Wallenstam, Stena fastigheter, Göteborgs Stadsmission och Chalmers. Projektet har arbetat med platssamverkan kring sociala boenden och socialt utsattas roll i stadsutvecklingsprocessen. Det som framkommit under arbetet med projektet är viktig kunskap för det fortsatta arbetet med att stärka det sociala perspektivet inom samhällsplaneringen.

Insats: Stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av den befintliga staden

Det är viktigt att fortsätta arbeta för en stad där alla har likvärdiga möjligheter och där personer i social utsatthet inkluderas i utvecklingen av den befintliga staden. Genom samarbete och gemensamma insatser kan Göteborgs Stad fortsätta att främja social hållbarhet och minska utanförskapet.

Detta kan göras genom att fokusera på den fysiska utformningen av en plats och genom att skapa förutsättningar för att utveckla det uppsökande arbetet med socialt stöd. Platser där dessa behov uppkommer är vanligtvis det offentliga rummet med bland annat stadens torg och parker.

Ett verktyg för samverkan kring en fysisk plats eller ett område är platssamverkan. Inom dessa strukturer samverkar fastighetsägare och andra civila aktörer med intresse för platsen. Stadens och myndigheters medverkan och engagemang i sådan lokal platssamverkan är avgörande för att framgång ska kunna nås. Åtgärder och insatser bör ske i dessa strukturer eller i samråd med dessa för att öka effekten och nyttan i det lokala området.

Ett annat verktyg är materialet “Kvalitetskriterier för trygga offentliga platser” som kan användas för att inkludera flera gruppers behov och delaktighet i utformningen av stadens fysiska miljö.⁴²

Socialförvaltningarna har kunskap om den fysiska miljöns påverkan på levnadsvillkoren för de som befinner sig i social utsatthet och stadsmiljöförvaltningen har ett ansvar för utformningen av stadens offentliga rum. Det handlar således om både sociala insatser och åtgärder i den fysiska miljön. Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026 beskriver att trygghetsskapande och brottsförebyggande aspekter behöver beaktas i högre utsträckning i den fysiska planeringen vid stadsutveckling.

För att det sociala perspektivet ska ges utrymme att påverka stadens fysiska utformning behövs en ökad samverkan mellan socialförvaltningarna och stadsmiljöförvaltningen. Det behövs också en fördjupad kunskap hos de berörda aktörerna om samspelet mellan social utsatthet och den fysiska omgivningen.

Ansvariga: Stadsmiljönämnden ska, tillsammans med socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, identifiera platser där socialt utsatta grupper samlas och skapa övergripande strategier för att säkerställa tryggheten i det offentliga rummet. Syftet med insatsen är att stärka samverkan i utvecklingen av den befintliga staden.

Insats: Stärka samverkan med socialförvaltningarna i utvecklingen av nya områden

För att förbättra samhällsplaneringen behöver socialnämndens insikter om levnadsvillkoren i kommunen integreras mer effektivt. Det är viktigt att förstärka och införliva kunskapsinhämtningen i plan- och exploateringsprocessen⁴³. De sociala aspekterna och de befintliga utmaningarna måste beaktas redan från början av dialogen, både i taktisk planering och styrning samt i plan- och exploateringsprocessen (PLEX).

Även om staden genomför sociala konsekvensanalyser i nya detaljplaner, inkluderas sällan perspektivet från personer som lever i hemlöshet och deras användning av staden. Detta gäller både offentliga platser och områden där sociala boenden finns. Bristen på gemensamma strategier för att hantera förutsebara konsekvenser blir ett resultat av detta.

Det är avgörande att de som arbetar med stadsutvecklingsfrågor får ökad kunskap om den sociala utsattheten. Detta gäller särskilt för utvecklingsprojekt som pågår i områden med redan befintlig social utsatthet. Socialnämnderna behöver utveckla arbetssätt för hur den lokala sociala problematiken beskrivs och förmedlas. Hur hemlöshetens lokala karaktär och omfattning ser ut behöver tydligare sammanställas för att vara ett underlag i stadsutvecklingsprocesserna, vilket kommer kräva ett ökat samarbete mellan socialtjänsten och de funktioner som har kännedom om medborgarnas behov och de lokala förhållandena.

Ansvariga: Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska, tillsammans med medverkande parter, stärka samverkan i utvecklingen av nya områden med fokus på personer som befinner sig i hemlöshet och social utsatthet för att utveckla strategier som förebygger utträngning och otrygghet.

⁴² Kvalitetskriterier för trygga offentliga platser, socialförvaltningarna i Göteborgs Stad 2022

⁴³ En gemensam process för plan- och exploatering för att effektivisera stadsutvecklingsprojekt från idé till iordningställd plats.

Medverkande parter: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst.

Insats: Genomföra årliga kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling

Staden behöver säkerställa den fortsatta kartläggningen av hemlösheten. Arbetet mot hemlöshet förutsätter relevant och tillförlitlig statistik samt uppföljning. Staden har sedan flera år genomfört årliga mätningar av hemlöshetens omfattning och karaktär.

Kartläggningen visar hur många hemlösa som finns i Göteborg vid en given tidpunkt och bakgrundsfakta om personerna. Resultatet används som planeringsunderlag av tjänstemän och andra aktörer för att bättre möta hemlösas behov av bostad, boende och stöd. Stadens kartläggningar har legat till grund för flera satsningar, till exempel lägenheter till strukturellt hemlösa barnfamiljer och målgruppen inom Bostad först.

Hemlösheten ska fortsätta kartläggas utifrån Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Definitionen beskriver fyra situationer som personer kan befinna sig i under en kortare eller längre tid. Det är viktigt att betona att definitionen är bred och därför rymmer en stor spännvidd av olika målgrupper, från personer som bor utomhus eller i offentliga utrymmen till hushåll som bor i vanliga lägenheter som kan överlåtas till eget.

Ansvarig: Exploateringsnämnden ska, tillsammans med medverkande parter, fortsätta att kartlägga hemlösheten årligen. Resultatet av kartläggningarna ska användas som underlag för uppföljning av hemlöshetsplanen och för att öka kunskapen hos politiker, tjänstemän och andra aktörer. Detta för att staden bättre ska kunna möta personer i hemlöshets behov av bostad, boende och stöd.

Medverkande parter: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Insats: Säkra tillgången till bostäder för hemlösa

I Göteborgs Stads budget för 2024 anges att modellen Bostad först ska utökas och Göteborgs Stad ska bli ledande i arbetet. Exploateringsnämnden och AB Framtiden har i uppdrag att utöka tilldelningen av bostäder till Bostad först. Tilldelningen ska i huvudsak ske utanför utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden.

Exploateringsförvaltningen äskar årligen lägenheter från de kommunala bostadsföretagen för olika boendesociala behov utifrån stadens kartläggning av hemlöshet. Därutöver har kommunen möjlighet att kravställa att privata byggaktörer som har fått markanvisning på kommunens mark ska lämna hyreslägenheter utifrån kommunens behov. Lägenheterna kan lämnas ur befintligt bostadsbestånd eller i nybyggnationen.

Staden har ett väl utvecklat system med förtursverksamhet till bostad för hushåll som på grund av sociala eller medicinska skäl inte själva kan ordna med bostad. Socialtjänsten skickar remisser om kommunalt kontrakt till exploateringsförvaltningen. Efter godkänd remiss hyr hushållen en lägenhet i andrahand av kommunen. Efter 18 månaders fungerande boende inleds ett överlåtelseförfarande där hyresgästen har möjlighet att överta hyresavtalet.

Insatsen kommunalt kontrakt riktar sig till personer som bedöms uppfylla kriterierna för rätten till bistånd till boende enligt 4 kap. 1 § SoL och de riktlinjer för bostadsanskaffning

som anges i avsiktsförklaringen för anskaffning av lägenheter⁴⁴. Personen ska även kunna bo i lägenhet i ordinarie bostadsbestånd och följa hyreslagen. I rutinen för kommunala kontrakt⁴⁵ preciseras målgrupper som exempelvis personer med tidigare bakgrund av missbruk, personer utsatta för våld i nära relationer och stora barnfamiljer med 11 personer eller fler. Målgruppen för Bostad först omfattas inte av remisshanteringen utan har en egen rutin⁴⁶.

Det är framför allt de kommunala bostadsföretagen som levererar lägenheter till kommunens förtursverksamhet, men under senare år har antalet och andelen lägenheter från privata bostadsföretag ökat.

De lägenheter som avsätts för Bostad först kommer från kommunala bostadsföretag, däremot har privata bostadsföretag tidigare bidragit med lägenheter. Idéburena organisationer har genom sina samarbeten möjlighet att få lägenheter från privata bostadsföretag till den egna Bostad först-verksamheten. Lägenheterna bör administreras av exploateringsförvaltningen för att hanteringen ska bli likvärdig för alla hyresavtal inom Bostad först.

Arbetet med att säkra tillgången till lägenheter behöver kontinuerligt följas upp och säkras utifrån aktuella behov. Att värna och utveckla tillflödet av lägenheter från kommunala och privata bostadsföretag är avgörande i arbetet för att motverka hemlöshet.

Ansvarig: Exploateringsnämnden ska, tillsammans med medverkande parter, fortsatt säkra tillgången till lägenheter för hushåll som av sociala eller medicinska skäl inte kan ordna en bostad på egen hand. Ett prioriterat område är att öka möjligheterna för privata bostadsföretag att lämna lägenheter till Bostad först-verksamhet inom idéburens organisation.

Medverkande parter: Förvaltnings AB Framtiden, privata bostadsföretag, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, nämnden för funktionsstöd och idéburens organisationer.

⁴⁴ Avsiktsförklaring för anskaffning av bostäder i Göteborg

⁴⁵ Göteborgs Stads rutin för kommunala kontrakt

⁴⁶ Göteborgs Stads rutin för Bostad först

Bilaga 1 – Indikatorer för uppföljning av planen

Antal vuxna och barn i hemlöshet följs upp genom årlig kartläggning i april (BoInvent1). Kartläggningen omfattar även uppföljning av antal personer i akut hemlöshet och antal personer som ska flytta från institutionsvistelse och liknande inom 3 månader utan bostad. Avhysningar och barn som drabbas av avhysning följs upp via Kronofogdens statistik. Antal personer som kommer vidare till eget ordnat boende följs upp via övertagande av kommunala kontrakt (exploateringsförvaltningen). Nettokostnad för socialt boende inklusive nödbistånd följs upp av socialförvaltning Sydväst (SPINK, samlad placerings- och inköpsfunktion).

Tabell 6 - Indikatorer för uppföljning av hemlöshetsplan 2025–2026

Indikatorer	2022	2023	2024
Antal hushåll i hemlöshet	2 359	i.u*	2 169
- varav antal ensamhushåll	2 073	i.u*	1 796
- varav antal barnfamiljer	282	i.u*	346
- varav övriga hushåll	4	i.u*	27
Antal vuxna och barn i hemlöshet	3 221	3 358	3 200
- varav antal vuxna	2 524	2 581	2 400
- varav antal barn	697	777	800
Antal vuxna och barn som befinner sig i akut hemlöshet	421	i.u*	406
- varav antal vuxna	301	475	276
- varav antal barn	120	i.u*	130
Antal personer som blir avhysta från sin bostad	195	210	i.u**
- varav antal hushåll med barn	12	11	i.u**
- varav antal berörda barn	19	23	i.u**
Antal personer som ska flytta från institutionsvistelse och liknande inom 3 månader utan bostad	562	366	679
Antal hushåll där det förekommer missbruk och/eller psykisk ohälsa	1 486	i.u*	1 379
Antal personer som kommer vidare till eget ordnat boende	370	277	i.u**
Nettokostnad för socialt boende inkl. nödbistånd (mnkr)	475	533**	i.u**

Källa: Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet april 2024. Kronofogden. Barn som berörs av avhysning kan vara permanent - eller växelvis boende eller ha rätt till umgänge med förälder som avhyses.

* Uppgiften saknas i Socialstyrelsen rapport: Kartläggning av hemlösheten 2023, personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten.

** Vissa uppgifter för 2024 finns endast tillgängliga 2025.

*** För 2023 uppgick socialnämndernas nettokostnad för socialt boende inklusive nödbistånd till 533 miljoner kronor. Kostnadsökningen förklaras främst av ett underskott på 35 miljoner kronor inom socialförvaltning Sydväst som bland annat beror på tomgångskostnader för lägenheter och rum som inte har varit belagda. I kostnaden ingår även socialförvaltningarnas köp av korttidsboende vilka har en hög dygnskostnad. Från och med 2024 kommer dessa boenden att kunna särskiljas. Ytterligare en förklaring är en hög indexhöjning på grund av inflationen.

Bilaga 2 – Stödjande dokument

- Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026
- Socialstyrelsens kartläggning av hemlöshet 2017, 2023
- Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet 2015, 2016, 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022.
- Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018
- Utvärdering av Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018
- Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022
- Utvärdering av Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022
- Handbok för handläggning av bistånd till boende i Göteborgs Stad
- Handbok för socialförvaltningarnas arbete med att förebygga avhysning
- Rutin för nödbistånd boende i Göteborgs Stad
- Avsiktsförklaring för anskaffning av bostäder i Göteborg
- Kategoriplan Vuxen IFO
- Socialstyrelsens kunskapsguide om hemlöshet
- Socialstyrelsens vägledning – Stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar 2022